

פסח בשבת

עיון בשאלות על ביאור הרבי

לקוטי שיחות חלק י"ח • בהעלותך ב
שיחות קודש י"א ניסן ואחרון של פסח תשל"ז

מהדורת מחקר פנימית | 3.2

י"ב תשרי תשפ"ז

השאלות המקוריות ומה התברר

השאלות מובאות כלשונן בקובץ השואל, אחר כל שאלה באים ביאור פשוט ומצב המענה. הנחות המופיעות בשאלה ייבחנו בפרקי התשובות.

א' — האם נחלקו ונהגו אחרת בכל הדורות?

א) לכאורה חידוש גדול לומר שבמשך כל הדורות נחלקו אם פסח דוחה שבת או לא, וכל פעם עשו באופן אחר – בה בשעה שמצינו רק פעם אחת בש"ס שנתעלמה הלכה מבני בתירא, ורק מחלוקת אחת של ר' יאשי' ור' יונתן, ומלבד זאת לא נזכר בשום מקום (בסה"ד וכו') אודות ויכוח ושקו"ט בזה.

במילים פשוטות — מה קשה כאן? הקושי הוא היסטורי: הקרבת הפסח הייתה מעשה ציבורי, לא הוראה שנאמרה בחדר סגור. לפי הביאור, אפשר שהיו שתי שיטות ושבית דין מאוחר הכריע אחרת. אבל האם האפשרות הזאת מלמדת שכך אירע שוב ושוב בפועל? השואל מבקש את החוליה שבין מה שבית דין רשאי לעשות לבין מה שבני ישראל עשו באמת. אין צורך לטעון שכל דור שינה את המנהג כדי להכיר בקיומן של שתי דעות.

מה התברר: נענה חלקית. יש בסיס לאפשרות של מחלוקת מחודשת. לא הוכח שבפועל החליפו את הנהגת ההקרבה בכל דור או בכל פעם שי"ד בניסן חל בשבת. העדר תיעוד אינו הוכחה שהדבר לא אירע.

ב' — איזה רוב נשכח, ומה נותן לו תוקף?

ב) "נתעלמה הלכה" פירושו שנתעלם פסק ההלכה שנפסק בפעם האחרונה (ע"פ הכרעת הרוב – של חברי הב"ד, שעפ"ז נהגו כל ישראל), ולא שנתעלמה ההנהגה בפועל של רוב בנ"י, שעפ"ז נצטרך לומר שלא הי' פס"ד ברור של ב"ד, אלא כל אחד מישראל שאל אצל רבו אם להקריב בשבת או לא, היינו, שבו הדבר תלוי להחליט אם רצונו להתנהג כדעת רב פלוני או רב אלמוני שנחלקו בימיו, או להחליט אם רצונו לנהוג כר' יאשי' או כר' יונתן.

במילים פשוטות — מה קשה כאן? כאן יש שתי בעיות שצריך לפתור יחד. אם הרוב הוא רוב חברי בית הדין, החלטתו מחייבת — אך גם החלטה שהתקבלה בהפרש של דיין אחד מתבטאת במעשה גדול שכולם רואים. למה שישכחו אותו? אם הרוב הוא מספר האנשים שהקריבו, קל יותר להבין איך שכחו מי

היה הרוב כשהפרש קטן; אבל למה מניין האנשים קובע את הדין? השאלה אינה רק מי נשכח, אלא גם מה נותן לידיעה שנשכחה כוח להכריע.

מה התברר: לא נפתר. רוב דיינים מסביר סמכות, אך אינו מסביר לבדו שכחת מעשה ציבורי גלוי. רוב נוהגים מסביר כיצד נשכח ההפרש הקטן, אך חסר מקור לתוקפו. מנהג כראיה אינו מיישב את כל הפרטים.

ג' — מדוע להסתמך דווקא על הפסק האחרון?

ג) למאי נפק"מ מה היתה ההכרעה בפעם האחרונה דוקא – הרי ה"ב"ד שבדורך" יכול לדרוש בי"ג המדות ולפסוק כפי שנראה לו, אפילו בניגוד למשה רבינו, וא"כ, גם אם אין רצונו להכנס בעובי הקורה ולדרוש ולפסוק בעצמו, אלא לסמוך על ב"ד שלפניו, למה לא יוכל להחליט שרצונו לסמוך על ב"ד גדול יותר, שלפני פניו, עד לב"ד של משה רבינו! ולכאורה דוחק גדול לומר שמחד גיסא יש ביכלתו לחלוק על ההכרעה האחרונה ולפסוק כפי שנראה לו, ולאידך גיסא, אם אינו רוצה לפסוק בעצמו אלא לסמוך על מה שכבר פסקו בזה, אזי הכלל הוא ש"הלכה כבתראי" דוקא.

במילים פשוטות — מה קשה כאן? נחשוב על שלושה בתי דין: הראשון פסק כך, השני פסק אחרת, והשלישי בא אחריהם. אם השלישי מעיין ומוצא שסברת הראשון נכונה, מובן מדוע ירצה לחזור אליה. השואל שואל על מצב אחר: השלישי אינו רוצה להכריע את הסברה בעצמו, אלא לסמוך על חכמים שקדמו לו. מדוע שיהיה חייב לבחור דווקא בבית הדין השני? אם סמכותו מאפשרת לו לשנות את הפסק, מה מונע ממנו להסתמך על הראשון, שהיה גדול יותר? זו שאלה על בחירת הסמכות שעליה סומכים.

מה התברר: נענה חלקית. בית דין יכול לאמץ סברה קדומה שהשתכנע בה. לא נמצא כלל המחייב תמיד הסתמכות על הפסק האחרון; ההסתמכות מכוח גדלות בלבד תלויה במסגרת ובמחלוקת הראשונים.

ד' — מתי סומכים ומתי פותחים עיון?

ד) מהו הכלל בדבר: מתי מחליט הב"ד לסמוך על ב"ד שלפניו – כמו בני בתירא, שאילו זכרו מה היתה הכרעת הרוב בפעם האחרונה היו נוהגים כן, או כמו חכמי דורו של רבב"ח שהתרעמו שלא בדק הציציות של עדת קורח, כדי שיוכלו לסמוך על זה ולקיים דברי חכמים; ומתי מחליט הב"ד לדרוש ולפסוק בעצמו ע"פ י"ג המדות, גם אם זה בניגוד לפסק הב"ד שלפניו – כמו ר' יאשי' ור' יונתן, שאף שידעו הפסק של הלל, החליטו לדרוש ולפסוק בעצמם?

במילים פשוטות — מה קשה כאן? שאלה ג' עסקה במי לבחור כאשר מסתמכים. שאלה ד' קודמת לה: מתי בכלל בוחרים להסתמך, ומתי פותחים את הדיון מחדש? לפי הביאור, בני בתירא היו מסתפקים בהכרעה הקודמת אילו זכרוה; חכמי דורו של רבה בר בר חנה ביקשו ללמוד מן הציציות שראה; ורבי יאשיה ורבי יונתן חזרו לדון בדין. השואל מבקש להבין את ההבדל בין המצבים: האם יש כלל מחייב, או שבית הדין רשאי לבחור לפי שיקול דעתו? עצם הרשות לעיין מחדש עדיין אינה אומרת מתי להשתמש בה.

מה התברר: נענה חלקית. הובררה סמכות לעיין מחדש וחשיבותה של ראייה מן המעשה. לא נמצא כלל ממצה המחייב מתי לפתוח עיון ומתי להסתפק בהסתמכות; אין להפוך רשות לחובה.

הערת זיהוי, מחוץ לציטוט: בסיפור הגמרא מדובר במתי מדבר; "עדת קורח" נשמר כאן רק מפני שהוא מופיע בנוסח השאלה.¹

השאלה הצדדית — תפילין לעומת ציצית

[עוד פרט צדדי: בשיחת אחש"פ ע' מד בשוה"ג: ועד"ז צ"ל בנוגע לציצית ותפילין, שבזמן גלות בבל נשכחה הכרעת הרוב". ויש לעיין מהו החילוק בין ציצית לתפילין- למה בימינו יש ב' סוגי תפילין, דרש"י ודר"ת, אבל אין ב' סוגי ציצית, דב"ש וב"ה].

במילים פשוטות — מה קשה כאן? ההערה בשיחה מציעה אותה נקודת מוצא לשני דינים: הכרעת הרוב נשכחה בגלות בבל. ובכל זאת, התוצאה המוכרת היום שונה: בתפילין קיימת הנהגה לחשוש גם לרבנו תם, לצד עיקר הדין כרש"י; בציצית נוהגים בארבעה חוטים ואין הנהגה מקבילה של שלושה. אם הסיבה הקדומה דומה, מה מסביר את ההבדל? צריך להבחין בין סיפור השכחה בעבר לבין מעמד הדעות לאחר שנפסקה ההלכה. אי אפשר להסתפק בכך שלא ניתן לשלב שני מניינים בטלית אחת: השאלה יכולה להישאל גם על שתי טליתות נפרדות.

מה התברר: ההבחנה להיום מבוססת; ההיסטוריה אינה משוחררת במלואה. בציצית יש פסק תלמודי מפורש על ארבעה חוטים. בתפילין נפסק עיקר הדין כרש"י ולצדו הוראה לחשוש לרבנו תם. בכך מוסבר ההבדל בהנהגה כיום, לא כל תולדות שתי המחלוקות.

1. בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם.

2 •	השאלות, הסברן ומצב התשובות
7 •	א' — האם נחלקו ונהגו אחרת בכל הדורות?
13 •	ב' — איזה רוב נשכח, ומה נותן לו תוקף?
21 •	ג' — מדוע להסתמך דווקא על הפסק האחרון?
27 •	ד' — מתי סומכים ומתי פותחים עיון?
32 •	השאלה הצדדית — תפילין לעומת ציצית
36 •	נוסח השואל המלא ותיעוד המחקר
58 •	פנקס 46 הסברות
41 •	כל הסבבים והמשתתפים
49 •	כיוונים נוספים
51 •	יומן הספרים שנבדקו
64 •	22 מדדי השוואה
39 •	מפת התיעוד
71 •	מקורות

YeshivahAI — תחת פיקוח רבני.

מהדורת מחקר מורחבת 3.2: כל פרק מציג את ההצעות, הנימוקים, בדיקות המקור והתיקונים שנשמרו. בהמשך תיעוד לפי סבב ומשתתף, 46 תיקי ליבה, שמונה כיוונים נוספים, יומן ספרים והשוואה מנומקת. זהו עיבוד של הנימוקים המתועדים, לא תמליל של דיונים חסרים.

הנוסחים שעליהם נשאלו השאלות

הביאור בשיחות: רציפות שאפשר לעיין בה מחדש

השיחות שבהן נעסוק הן שיחות הרבי מליובאוויטש מניסן תשל"ז. רישומיהן נדפסו בשיחות קודש; נוסח מעובד ומוגה מופיע בלקוטי שיחות. תחילה נציג את הביאור, ואז את השאלות שנותרו בו.

בשיחת י"א ניסן נבחנת עצם האפשרות שמחלוקת תתקיים גם במצווה שנהגו בה דורות. השיחה דנה בר' יאשיה ובר' יונתן לאחר הלל, ומתקשה לצמצם את מחלוקתם לשאלת מקור הדין בלבד. גם כשהדיון הוא "הלכתא למשיחא" — דין שישוב להיות מעשי כשייבנה המקדש — אפשר לחלוק על התוצאה ההלכתית, אף שאין באותו דור הקרבה בפועל.²

2. שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן.

באחרון של פסח מתחדד הביאור: בית דין מאוחר עשוי לחזור לדון בדין הנלמד במידות. מה שנשכח מבני בתירא מתפרש כהכרעה הקודמת שעליה היו יכולים להסתמך. ההנחה קושרת זאת גם לרוב ישראל שנהגו בדרך מסוימת ולרוב דחוק. הניסוח הזה הוא מוקד הקושי, ואין להחליפו בשקט ב"רוב דיינים".³ בלקוטי שיחות חלק י"ח, בהעלותך ב, מופיע נוסח מוגה המפתח את גדרי היחיד והציבור שבקרבת הפסח. בהערה 33 נדחת כדוחק ההצעה שר' יונתן הודה בעקבות תשובת ר' יאשיה. הנוסח המוגה וההנחות הבלתי מוגהות קשורים, אך אינם אותו מסמך; אין לייחס אוטומטית כל פרט באחד לכולם.⁴

מה אירע אצל בני בתירא?

הברייתא בבבלי מספרת: בני בתירא קוראים להלל, שלמד אצל שמעיה ואבטליון. הוא מלמד שהפסח דוחה שבת, והם ממנים אותו נשיא. אחר כך נשאל הלל שאלה נוספת: מה יעשו מי שלא הביאו סכין לשחיטה לפני שבת? הוא אומר ששמע את ההלכה ושכח.⁵

הבבלי פותח: "הלכה זו נתעלמה מבני בתירא". הלל, ששימש את שמעיה ואבטליון, נשאל אם הפסח דוחה שבת. הוא מזכיר שעבודות קרבן אחרות דוחות אותה דרך קבע, ומלמד על הפסח באמצעות גזרה שווה וקל וחומר. גזרה שווה היא לימוד בין פסוקים באמצעות לשון משותפת, בתנאים שהמסורת קובעת; קל וחומר הוא הסקת דין מן המקרה הקל אל החמור.⁵

צריך להבחין בין סדר הצגת הסיפור לבין סדר הדברים שהגמרא משחזרת. הברייתא בבבלי מציגה גזרה שווה ואחריה קל וחומר. בדיון הבא הגמרא משחזרת: תחילה נאמר הקל וחומר ונפרך, ואחריו הגזרה השווה. אין סתירה מוכרחת: סידור הראיות בסיפור אינו בהכרח תמליל לפי סדר אמירתן.

הירושלמי מספר בהדגשה אחרת: שלוש הדרשות אינן מתקבלות עד שהלל מוסר ששמע את הדין משמעיה ואבטליון. לכן אין לספר סיפור אחיד המוחק את ההבדל. בשתי המסורות הלל עולה לגדולה; אבל הקשר בין כוח הדרשה לבין הקבלה מוצג באופן שונה.⁶

למחרת הוא רואה כיצד מביאים את הסכינים עם הקרבנות, ובכלל זה תחיבת הסכין בצמר הטלה. המעשה מזכיר לו את מה שקיבל מרבותיו. כאן הציבור

3. שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח.

4. לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב.

5. פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י.

6. ירושלמי פסחים ו, א.

מסייע להזכיר דין על הבאת הסכין; אין זו הכרעה חדשה בשאלה אם מקריבים בשבת.

תשובה א' — המחלוקת לאורך הדורות

שאלה א' של השואל היא היסטורית: האם באמת הקריבו פעם כך ופעם אחרת במשך הדורות? יש להפריד ארבע מדרגות: רשות לחזור ולעייין; קיום שתי דעות; תיעוד שלהן בכל דור; ותיעוד של מנהגים שהתחלפו בפועל. ראייה למדרגה הראשונה אינה ראייה אוטומטית לאחרונה.

במדרשים ר' יאשיה דורש, ר' יונתן משיג על הלימוד הראשון, ור' יאשיה משיב בגזרה שווה. אין תגובה מפורשת נוספת של ר' יונתן ביחידה. אין להמציא הודאה, וגם אין להמציא פירכה שלו על התשובה האחרונה. השיחה מציעה לקרוא כאן מחלוקת ממשית בדין; לשון המדרש לבדה אינה מתעדת מקדש שבו התקיימו שתי הנהגות בכל מחזור.⁷

לכן התוצאה מדודה: המסגרת ההלכתית מאפשרת מחלוקת מחודשת; השחזור ההיסטורי החזק לא הוכח במקורות שנבדקו. אין זו הוכחה שלא היו מחלוקות כאלה. זהו גבול הראיה שבידינו.

שלוש מסורות הסיפור — אין למזג אותן

בבבלי, המינוי מוצג אחרי ראיות הלל; בהמשך נבחנים מקור דחיית התמיד, חולשת הקל וחומר ומעמדה המקובל של הגזרה השווה. השאלה על הסכין באה לאחר המינוי והקנטור, והזיכרון חוזר בעקבות מעשה הציבור. אסור להעביר אל גוף הברייתא את כל שלבי המשא ומתן של הגמרא כאילו היו תמליל אחד.⁵

בירושלמי מופיעים היקש, קל וחומר וגזרה שווה, עם השגות מפורשות. הקבלה משמעה ואבטליון היא נקודת קבלת דברי הלל. ר' אבון מקשה ממחזוריות ערב פסח בשבת ומבאר את ההעלמה כמתן גדולה להלל. דברי ר' מנא על כבוד בית דין ומניעת ריבוי מחלוקת הם יחידה נבדלת. תכלית השגחתית ומנגנון אנושי אינם בהכרח הסברים סותרים.⁶

בתוספתא, לפי המקבילה שנבדקה במחקר הפתיחה, השאלה מובאת בלי לשון מפורשת של "נתעלמה", והקבלה מרביתו משולבת במהלך הדרשה. נוסחיה ומספורה לא נבדקו כאן בקולציה של כתבי יד. תפקידה במחקר הוא להזכיר

5. פסחים 10 ע"א-ע"ב ורש"י.

6. ירושלמי פסחים 1, א.

7. ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב.

שאינן לפנינו סיפור יחיד שאין בו חילופי מבנה; אין לבנות על פרט בלתי מאומת בה ראייה מכרעת.⁸

משנה פסחים ו מבחינה בין עבודות הפסח הדוחות שבת לבין הכנות שאפשר לעשות קודם. לכן הצעת "שכחו רק מכשירים" היא הצעה פרשנית נפרדת, ולא החלפה חופשית של נושא הברייתא. פירושי מאירי, צ"ח, פני יהושע, תרומת הדשן ושאר אחרונים הוזכרו ב-R1 בהיקפי אימות שונים; אין המהדורה מייחסת לכולם קריאה ישירה מלאה.⁹

הבדיקות ההיסטוריות והגבולות שלהן

מחזוריות: ר' אבון בירושלמי עצמו מקשה כיצד נשכח דבר החוזר במחזור השנים. נוסחי "שני שביעית" ו"שני שבועות" נידונו במחקר; אין בסיס לטענה על "רוב כתבי היד" בלי קולציה. נתוני הלוח הקבוע אינם משחזרים לוח על פי ראייה. בפרט, ממוצע אינו חסם מרבי. שיעורי 28.6% ו-18%-22% נמשכו בחזרה, וגם המספר המקובל בקירוב 11.5% ללוח הקבוע אינו ראייה ישירה לזיכרון בימי הבית.⁶

פסח המדבר: מצירוף שבת פז ע"ב עם במדבר ט עולה החשבון של י"ד בשבת בשנה השנייה. המקרה מוכיח הקרבה באותה קביעות; הוא אינו לבדו מוכיח כיצד הוגדר חיוב כל הדורות. טענות על הוראת שעה, ירושה וישיבה או פסח אחד לכל הציבור דורשות את מקורותיהן ואינן ברירת מחדל לכל מעשה במדבר.¹⁰

פסח גלגל: יהושע ה אינו אומר מה היה יום השבוע. סדר עולם יא מתאר את מלחמת יריחו בשבת, ובצירוף החשבון לכ"ח ניסן ניתן להסיק שגם י"ד היה שבת. זהו היסק חשבוני מן המסורת, לא ציטוט "י"ד היה שבת" מסדר עולם. הערה 26 בלקו"ש מציינת גם מסורת שכנגד בסדר הדורות, שלא נבדקה כאן במקורה.^{11 4}

שכחת משה: תמורה טז מתארת שכחת הלכות ושחזור בפלפול. אין להמיר את המספרים השונים ביחידה זה בזה, ואין להניח שכל פרט שנחלקו בו בדורות

4. לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב.

6. ירושלמי פסחים ו, א.

8. תוספתא פסחים ד, י-יא; מספור ליברמן יג-יד.

9. משנה פסחים ו, א-ב.

10. שבת פז ע"ב; במדבר ט; יהושע ה.

11. סדר עולם רבה, פרק יא.

המאוחרים מזוהה שם. הרמב"ן מציע בחלק מן הדיון הסבר בלשון אפשרות; אין לתרגם "ואומר בשמא" לעובדה היסטורית מוכחת. ^{12 13}

ארכיאולוגיית תפילין: בקטע השיחה שנבדק לא זוהה פריט קטלוגי. דוחות R1 נעזרו בדיונים של Schiffman, Milik, Yadin, Cohn, Adler, לעתים דרך עוזר או מקור משני. אינם פנקס בדיקה עצמאי של החפצים. שונות בסדרים אינה מוכיחה מעצמה את צמד רש"י/ר"ת; אך חוסר זיהוי הפריט גם אינו מפריך את קדמות המסורות. לא נבנתה כאן הכרעה ארכיאולוגית חדשה.

סמיכה: מחלוקת הזוגות בחגיגה היא סמיכה על קרבן; סמיכת ר' יהודה בן בבא בסנהדרין יד היא הסמכת חכמים בין אושא לשפרעם. ערבובן יצר תקדים מוסדי מדומה. התקדים האמיתי בחגיגה מוכיח שמחלוקת רב־דורית יכולה להיות מתועדת; הוא אינו משחזר היסטוריה של פסח בשבת. ^{14 15}

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T06 — מחזוריות הלוח

תיעוד: limits R3 → withdrawals R2 → proposals numerical R1

ההצעה והנימוק. טענת המחזוריות נועדה להחריף את בעיית הזיכרון: אירוע חוזר אמור להיות מוכר לכהנים ולציבור. במחקר הופיעו אחוזים וטווחי שנים, אך חלקם נשענו על לוח קבוע או על ממוצע ולא על קידוש החודש בראייה. עוד הוצע לתקן את נוסח "שני שבועות" על פי טענה לרוב עדי נוסח שלא נבדק. **הבדיקה והשינוי.** המספרים הבלתי מבוססים והטענה על רוב העדים נמשכו. נשמרה קושיית הירושלמי עצמה, בלי לחייב סטטיסטיקה חיצונית ובלי להסיק שכל יחיד מוכרח לזכור. זהו צמצום של כלי ההוכחה, לא ביטול הקושי. חישוב מלא של לוח הראייה לא נעשה, ואין להציגו כתוצר המחקר או כמשימה שנפתרה.

מצב לאחר הבקרה: מחזוריות: הלוח הקבוע אינו לוח הראייה; ממוצע אינו חסם. אחוזים בלתי מבוססים נמשכו. אין הוכחה שזיכרון כל יחיד נשמר בהכרח.

יחידות המקור: S02 — ירושלמי פסחים ו, א; S16 — נתוני הלוח הקבוע · רשומת הפנקס

T07 — פסח במדבר

תיעוד: limits R2 coordinator → Q04 R1

¹². תמורה טז ע"א.

¹³. רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב.

¹⁴. משנה חגיגה ב, ב; חגיגה טז ע"א.

¹⁵. סנהדרין יד ע"א.

ההצעה והנימוק. פסח המדבר הובא כתקדים מוקדם להקרבה בשבת. ההיסק תלוי בחיבור חשבון יום הקמת המשכן עם התאריך במדבר ט; אין להסתפק באמירה כללית שכך היה. כדי להחליש את התקדים הועלו אפשרויות של הוראת שעה, הגדרה מיוחדת של החיוב או שוני במעמד הקרבן.

הבדיקה והשינוי. המחקר לא קיבל את החריגים כנתון רק משום שהמעשה התרחש במדבר. כל חריג דורש מקור לעצמו. מנגד, תקדים בפועל אינו מוכיח לבדו שמעולם לא נשארה שאלה על תחולתו לדורות. הדיון לימד לשמור שני שלבים: בירור שהיה מעשה כזה, ובירור מה בדיוק מחייב ללמוד ממנו.

מצב לאחר הבקרה: מדבר: החשבון מיום הקמת המשכן מלמד על י"ד בשבת; הוראת שעה והגדרת הקרבן דורשות דיון נוסף. אין לפטור כל מעשה במדבר כהוראת שעה. S15.

יחידות המקור: S15 — שבת פז ע"ב; במדבר ט; יהושע ה; S32 — רמב"ם, קרבן פסח א; ציצית א, ו · רשומת הפנקס

T08 — פסח בגלגל

תיעוד: R2-C14 Claude ;R2-14 Grok ;closure source-map

ההצעה והנימוק. העדר יום השבוע ביהושע ה גרר תחילה קביעה שאין מקור לפסח גלגל בשבת. החיפוש בסדר עולם שינה זאת: המסורת על מלחמת יריחו בשבת והחשבון לכ"ח ניסן מאפשרים להסיק לאחור לי"ד. זהו שימוש במקור עקיף בעל מבנה חשבוני, ולא מציאת משפט מפורש על יום הקרבת הפסח.

הבדיקה והשינוי. הערה 26 הוסיפה מסורת נגדית בסדר הדורות. המקור הנגדי עצמו לא נבדק במלואו; קיצור ההולך בכיוון הראשון אינו תחליף לו. לכן נשמרו הן עצם מציאת העוגן הן גבול הבדיקה. אין להפוך אי-איתור מוקדם להעדר מקור, ואין להפוך איתור צד אחד להכרעה בין שתי המסורות.

מצב לאחר הבקרה: גלגל: החסר במקרא אינו העדר כל מסורת. סדר עולם נותן בסיס לחשבון; המסורת שכנגד בסדר הדורות לא הוכרעה. S21, S30 הערה 26.

יחידות המקור: S30 — סדר עולם רבה, פרק יא; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T09 — גדולה להלל

תיעוד: R2-C4/C6 Claude ;Q05 R1

ההצעה והנימוק. "כדי ליתן גדולה להלל" הוצע כהסבר השגחתי לשכחה. ביקורת מוקדמת התייחסה אליו כאילו הוא מתחרה במנגנון אנושי: אם הסיפור מכוון מן השמים, לכאורה אין מקום לשכחת הכרעה רגילה. ערבוב נוסף נגע לר' אבון ולר' מנא ולדברי כבוד בית דין.

הבדיקה והשינוי. ב-R2 הופרדו האמירות, ונמשכה טענת הסתירה ההכרחית. תכלית האירוע והדרך שבה אירע אינן אותה שאלה. עדיין אין בהסבר ההשגחת הוכחה למנגנון רוב מסוים. תרומתו היא פירוש משמעות המעשה; אין להעמיס עליו שחזור מוסדי שהוא אינו מציג.

מצב לאחר הבקרה: גדולה להלל: דברי ר' אבון; כבוד בית דין בדברי ר' מנא הוא דיון נבדל. השגחה ומנגנון אנושי אינם סותרים בהכרח. S02.

יחידות המקור: S02 — ירושלמי פסחים ו, א · רשומת הפנקס

T18 — זהות הדוברים

תיעוד: R2 maps speaker R3/R4 Grok Bot

ההצעה והנימוק. היפוך הדוברים הפך את מהלך המדרש: אם יונתן הוא המשיב בגזרה שווה, קל לצייר הסכמה לאחר השלמת מקור. הקריאה בשלוש המקבילות קבעה סדר אחר: יאשיה דורש, יונתן משיג, יאשיה משיב. איתור מקבילת בהעלותך לא ביטל את מקבילת פינחס.

הבדיקה והשינוי. הבדיקה שמרה גם גבולות: חילוף נתן/יונתן הוזכר בדפוסים, אך לא נערך מחקר כתבי יד; מספור פסקאות חייב זיהוי מהדורה. התרומה הייתה מפת דוברים יציבה בנוסחים הדיגיטליים שנקראו. היא מונעת טיעון המבוסס על דובר שגוי, אך אינה מייצרת תגובה נוספת שהמקור אינו רושם.

מצב לאחר הבקרה: מפת הדוברים: יונתן משיג, יאשיה משיב בגזרה שווה. היפוך הדוברים בוטל. המקבילה בפינחס קיימת ואין לפטור אותה כבלבול. S07a-c.

יחידות המקור: S07a — ספרי במדבר, פיסקה סה, ט, ב; S07b — ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב; S07c — מכילתא דרבי ישמעאל, פסחא ה, שמות יב, ו · רשומת הפנקס

T19 — הודאת ר' יונתן

תיעוד: R1 proposal concession R2 → reopening R4 → limit

ההצעה והנימוק. לאחר תשובת יאשיה אין תגובת יונתן מפורשת ביחידה. מכאן הוצעה הודאה, שתפתור לכאורה את שאלת המחלוקת בדין. הערה 33 במוגהת רואה בהצעת ההודאה דוחק ומפנה לירושלמי. לכן שתיקת המדרש אינה מספיקה כדי להציג הסכמה כממצא.

הבדיקה והשינוי. גם ההיפך אינו מותר: אין לכתוב בשם יונתן פירכה מסוימת על הגזרה השווה. השגתו הכתובה נוגעת ללימוד הראשון. המחקר שומר שלוש רמות: מפת הדיבור הכתובה; קריאת השיחה כמחלוקת בתוכן הדין; והשאלה הפתוחה כיצד להבין את עמדת יונתן לאחר התשובה. אין לאחד את שלושתן לתמליל מדומה.

מצב לאחר הבקרה: הודאת יונתן: לא כתובה; גם פירכה שלו על הגזרה השווה לא כתובה. הערה 33 דוחה הודאה כדוחק. שתיקה אינה תמליל של הסכמה או של השגה. S21. יחידות המקור: S07a — ספרי במדבר, פיסקה סה, ט, ב; S07b — ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T20 — הלכתא למשיחא

תיעוד: R3 Grok ;withdrawal R4 → chronology R3 Claude

ההצעה והנימוק. הכרונולוגיה שאחרי החורבן נראתה דרך לצמצם את מחלוקת התנאים לדרשה בלבד: אם אין מקדש, אין מעשה שונה בפועל. אולם הדיון בהלכתא למשיחא מראה שתוכן הלכתי יכול להיות מעשי באופיו אף שאין אפשרות לקיימו כעת.

הבדיקה והשינוי. המחקר קיבל את הצמצום ההיסטורי ודחה את הצמצום המושגי. אין שתי שחיטות בעזרה באותה שנת התנאים; עדיין יכולה להיות מחלוקת אם לשחוט כשיתחדש התנאי. כך נשמרת קריאת השיחה בלי להסיק ממנה תיעוד של שתי הנהגות בזמנם. עצם התאריך אינו מכריע את מושא המחלוקת.

מצב לאחר הבקרה: הלכתא למשיחא: העדר הקרבה בזמנם אינו הופך מחלוקת בתוצאת הדין למחלוקת מקור בלבד. אין מכאן שתי הנהגות בפועל באותה שנה. S12a.

יחידות המקור: S12a — שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T21 — מחלוקת לאורך הדורות

תיעוד: rounds all ;A Question

ההצעה והנימוק. "בכל הדורות היו שתי שיטות" ו"כל פעם עשו באופן אחר" נשמעו בתחילה כהיגד אחד. הפירוק הראה ארבע טענות בעוצמות שונות: בית דין רשאי לעיין; שתי דעות קיימות; הן מתועדות לאורך כל הדורות; והמעשה התחלף בפועל. לכל מעבר נדרש נימוק נוסף.

הבדיקה והשינוי. תקדים הסמיכה בחגיגה מוכיח שאפשר לתעד מחלוקת רב־דורית, אך אינו ממלא את התיעוד החסר בפסח. שתיקת המקורות שנבדקו מחלישה טענה היסטורית רחבה בלי להפריכה. הקריאה שנשמרה אינה מוחקת את לשון השיחה ואינה מרחיבה אותה אוטומטית למפקד מעשים בכל מחזור.

מצב לאחר הבקרה: רציפות היסטורית: ארבע דרגות נפרדות — סמכות, דעות, תיעוד רציף, מנהג מתחלף. היעדר תיעוד במקורות שנבדקו הוא גבול ראייה, לא הפרכה.

יחידות המקור: S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד; S07a — ספרי במדבר, פיסקה סה, ט, ב; S26 — משנה חגיגה ב, ב; חגיגה טז ע"א · רשומת הפנקס

ההצעה והנימוק. תמורה סיפקה אנלוגיה לשכחה ושחזור לאחר משה. כוח האנלוגיה הוא בעצם האפשרות שידיעה תורנית תישכח ותתברר בפלפול, ולכן הרציפות אינה מחייבת שכל פרט נשמר במודעות בכל דור. מכאן היה קל מדי לעבור לזיהוי כל מחלוקת מאוחרת עם אותה שכחה.

הבדיקה והשינוי. נשמרו המספרים והיחידות במעמדם ולא הוחלפו זה בזה. אצל הרמב"ן, לשון הצעה על שכחה אינה מסמך היסטורי חדש. מקור המראה ששכחה אפשרית אינו מוכיח מתי נשכח דין הפסח או מניין חוטי הציצית. ההשוואה נשארה מסייעת למסגרת, בלי למלא את הכרונולוגיה החסרה.

מצב לאחר הבקרה: שכחת משה: תמורה תומכת בעצם אפשרות שכחה ושחזור; אינה מזהה כל מחלוקת מאוחרת. גם לשון "בשמא" ברמב"ן אינה עובדה היסטורית. S20, S06.

יחידות המקור: S06 — תמורה טז ע"א; S20 — רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב · רשומת הפנקס

T41 — שני מובנים של סמיכה

תיעוד: analogy R2 Grok → correction R3-01

ההצעה והנימוק. המונח "סמיכה" אפשר ערבוב בין הנחת ידיים על קרבן לבין הסמכת חכמים. צירוף ר' יהודה בן בבא ויבנה למחלוקת הזוגות יצר תקדים מוסדי שלא היה. הטעות אינה שולית: היא השפיעה על האנלוגיה למחלוקת רציפה בתוך מוסד אחד.

הבדיקה והשינוי. R3 הפריד חגיגה ב, ב וסוגיית חגיגה טז מסנהדרין יד ומעשה שבין אושא לשפרעם. מחלוקת הקרבן נשארה תקדים מוגבל לתיעוד מחלוקת לאורך דורות; הסמכת הזקנים אינה אותו תקדים. הכרה בשגיאת מונח צריכה לשנות את ההיסק התלוי בו, ולא רק את שם המקום.

מצב לאחר הבקרה: שני מובני סמיכה: קרבן בחגיגה לעומת הסמכת זקנים בסנהדרין. ר' יהודה בן בבא אינו תקדים למחלוקת הקרבן, ולא מדובר ביבנה. S26–S27.

יחידות המקור: S26 — משנה חגיגה ב, ב; חגיגה טז ע"א; S27 — סנהדרין יד ע"א · רשומת הפנקס

בחזרה לשאלה: אפשרות הלכתית אינה תיעוד היסטורי. התשובה אינה מוכיחה ש"כל פעם עשו באופן אחר".

תשובה ב' — הרוב שנשכח

רוב בבית הדין ורוב מקרב הציבור אינם אותו דבר. שלושת ההסברים שלהלן בוחנים כל אחד צד אחר של השאלה; אף אחד מהם אינו מיישב את כולה.

כאן נמצאת שאלה ב', הקשה ביותר. אם רוב דיינים הכריע להקריב, והציבור כולו נהג על פי הפסק, הפרש קטן בהצבעה אינו הופך את ההקרבה לאירוע קטן. גם החלטה על חודו של קול עשויה ליצור מעשה המוני. שכחת המניין בבית הדין אינה מסבירה לבדה שכחת מעשה שראו רבים.

אם לעומת זאת חלק הקריבו וחלק לא הקריבו, קל יותר להבין מדוע אין זוכרים מי היה הרוב. אבל אז דרוש הסבר אחר: מה התיר את שתי ההנהגות, ומדוע מספר הנוהגים קובע דין? מניין אנשים ברחבת המקדש אינו נעשה מאליו מניין הדיינים בבית הדין.

אפשרות שלישית היא שהנהגת הציבור משמשת ראיה למסורת. בירושלמי פאה נאמר שבהלכה רופפת יש לראות כיצד הציבור נוהג. זהו מקור חשוב לערך הראייתי של המעשה; אין בו מפקד של מחצה ועוד אחד, ואין בו קביעה שרק הפעם האחרונה יכולה ללמד.¹⁶

נבדקו שלושת הכיוונים, ולא נמצא ביניהם הסבר העונה יחד על לשון השיחה, סמכות ההכרעה, דקות הרוב ושכחת המעשה. **מנגנון הרוב נשאר פתוח.** אין צורך להסתיר זאת כדי ללמוד את ההבחנות שהשיחה מעוררת.

שלושה הסברים — השאלה עדיין פתוחה

המודל	מה הוא מסביר	מה נשאר חסר
רוב דיינים	סמכות ההכרעה	למה נשכח המעשה הגלוי?
רוב נוהגים	מדוע הזיכרון דק	מה נותן למניין סמכות?
ציבור כראיה	מנהג עשוי לשמר מסורת	למה דווקא אחד יותר והפעם האחרונה?

שונות בהוראה ומקדש אחד

רמב"ם ממרים א, ד וסנהדרין פח ע"ב מתארים סולם בירור המגיע לבית הדין הגדול; אם לא הוכרעה השאלה במסורת, עומדים למניין. זו מסגרת ברורה לרוב מוסדי. התיאור על ריבוי מחלוקת בתלמידי שמאי והלל מאוחר לשלב מינוי הלל בסיפור בני בתירא. אין להעתיק אותו לשלב הקודם בלי נימוק.^{17 18} יבמות יד ע"א בוחן אם בית שמאי עשו כדבריהם ואת גבולות "לא תתגודדו". ההבחנה של רבא בין בית דין אחד הנחלק בהוראותיו לבין שני בתי דין בעיר

¹⁶. ירושלמי פאה ז, ה.

¹⁷. רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה.

¹⁸. סנהדרין פח ע"ב.

אחת מונעת שלילה גורפת של שונות. אבל "מזבח אחד שווה בית דין אחד" אינו משפט בסוגיה; ואף היתר לשתי הוראות בפסח בשבת אינו כתוב שם.¹⁹

ביצה כ מתאר עימות בעזרה על סמיכה ביום טוב ואת פעולת בבא בן בוטא, שלאחריה נקבעה הלכה כבית הלל. זהו מקרה של מחלוקת וקביעה במרחב מקדשי. אין ממנו הוכחה שכל שונות במקדש בלתי אפשרית; אין ממנו גם תיאור של משטר כפול יציב בהקרבת פסח.²⁰

ממרים א, ה דן בשני חכמים או בתי דין כשאין סנהדרין או בטרם הוברר הדבר. הוא אינו רישיון לבטל פסק ידוע של בית הדין הגדול. וגם הכלל "בשל תורה הלך אחר המחמיר" אינו מסיים את שאלת הפסח: יש לברר מה פירוש חומרא מול חיוב הקרבן ואיסורי שבת. המחקר אינו פוסק כאן למעשה.¹⁷

מפת ההנחות והנוסח המוגה

S12a: י"א ניסן תשל"ז, הנחה בידיש, עמ' טז–כא בקונטרס; במספור הכרך 588–593. סעיף כב נמצא בעמ' יט / 591. כאן נידונות שכחה מול פרסום, הצעת סידור הלוח, מחלוקת במצוות רצופות והקושי בצמצום מחלוקת התנאים למקור בלבד. ציון "הלכתא למשיחא" מצוי בהקשר הדיון עצמו.²

S12b: אחרון של פסח, עמ' לח–מה / 650–657. בעמ' מג / 655 נידונה האפשרות לחלוק לפני חתימת המשנה; סעיף מט מציב את השאלה למה השכחה משנה, ומקשר את ההכרעה הקודמת לרוב ישראל. סוף 655 ותחילת 656 עוסקים ברוב דחוק. בהמשך 656 זיכרון הפסק מייתר דרשה עצמאית, ולאחריו מופיע עיון ר' יאשיה ור' יונתן. סעיף נ מתחיל בתוך 656 ועובר למתי מדבר.³

הערת הכוכבית בעמ' מד מחילה שכחת הכרעת רוב בגלות בבל גם על ציצית ותפילין. היא אינה הערה 50. ההבחנה חשובה: מספר סעיף בגוף אינו מספר הערה. המפה כאן היא פרפרזה עריכתית; משפט עברי מתוך תמצית השואל אינו ציטוט מילולי של מקור יידי.

S21: לקוטי שיחות ח"י"ח, בהעלותך ב, עמ' 104–116. עמ' 106 הערה 26 עוסקת בקביעות המדבר וגלגל; עמ' 107 סעיף ד והערה 33 מציגים את קריאת

2. שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן.

3. שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח.

17. רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה.

19. יבמות יד ע"א ורש"י.

20. ביצה כ ע"א–ע"ב ורש"י.

המחלוקת ואת הקושי בהנחת הודאת ר' יונתן; עמ' 116 מציין את שיחות ניסן תשל"ז כמקור. המהלך המוגה מדגיש את גדר היחיד והציבור שבפסח. אין להסיק שהכריע במפורש כל שאלה מוסדית בלשון ההנחה.⁴

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T02 — שכחת הדין

תיעוד: R2-R4 ;R2-C1 Claude

ההצעה והנימוק. הקריאה הפשוטה ב"שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת" משכה את הדיון אל שכחת עצם הדין. רש"י מזהה את נושא ההלכה כפסח הדוחה שבת. מכאן הוצע לשלול את ההסבר על הכרעה אחרונה: אם נשכח הדין, לכאורה לא נשכחה רק הצבעה. אלא שהטיעון הזה ערבב את הדבר שנשאל עליו עם הדרך שבה ידעו אותו קודם.

הבדיקה והשינוי. Claude תיקן ב-R2: זיהוי נושא הדין אינו מוכיח שמעולם לא הייתה בו מחלוקת, ואינו שולל שידיעתו המעשית נשענה על הכרעה. לכן רש"י נשאר עוגן לקריאת השאלה, בלי להפוך להפרכה אוטומטית של השיחה. מן הצד השני, האפשרות להעמידו כך אינה מוכיחה שהשחזור ההיסטורי של השיחה אכן אירע.

מצב לאחר הבקרה: שכחת עצם הדין: נתמכת בלשון השאלה וברש"י בנושא הדין; אינה שוללת כשלעצמה שכחת הכרעה בתוך מחלוקת. S01.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י • רשומת הפנקס

T03 — שכחת המקור

תיעוד: R1 proposals ;R2 Grok/Claude withdrawals

ההצעה והנימוק. הצעת "שכחו את המקור" נועדה לשמור על זיכרון ההקרבה הציבורית: כולם יכולים לדעת שהקריבו ועדיין לא לדעת מאיזה פסוק לומדים זאת. היא גם מאפשרת להבין מחלוקת מאוחרת כבירור לימודי בלבד. בדוחות יוחסה אפשרות קרובה למאירי, אך קריאתו העצמאית לא הושלמה במידה שמאפשרת להעמיד עליו את כל הפתרון.

הבדיקה והשינוי. עם איתור סעיף כב והערה 33 התברר שהצמצום אינו תיקון ניטרלי: השיחה עצמה מתמודדת עם צמצום המחלוקת ורואה בו דוחק. לכן נשמרה ההצעה בתולדות הבירור, אך נשלל תיאורה כפירוש מינימלי המשמר

4. לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב.

בוודאות את עמדת השיחה. ההבחנה בין מקור לדין עדיין שימושית גם לאחר שהפתרון המסוים אינו מתקבל.

מצב לאחר הבקרה: שכחת המקור: הצעה מועילה המיוחסת גם למאירי בדוחות; אימות פירושו העצמאי חלקי. אין להפכה לפירוש השיחה כאשר היא דוחה צמצום זה.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S11 — מאירי, צ"ח, פני יהושע ותרומת הדשן קכו; S12a — שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T04 — שכחת ההכרעה האחרונה

תיעוד: reports later all ;map scan R2/R3 Coordinator

ההצעה והנימוק. מודל ההכרעה האחרונה מתחיל בכך ששתי שיטות יכולות להישאר זמינות לעיון, אף שבפועל נפסקה אחת מהן. אם נשכחה ההכרעה האחרונה, אין הכרח להניח שנשכחה כל מסורת הפסח מאז משה. בתחילה דנו במודל כאילו הוא הצעת מזכר; איתור לשון השיחות שינה את מעמד הייחוס: זו טענה שיש לפרש בתוך המקור עצמו.

הבדיקה והשינוי. נוספו אז שני מבחנים שלא פתר עצם האיתור: מדוע רוב קטן מסביר שכחה של מעשה גדול, ומה נותן לרוב ישראל תוקף של הכרעה. דוחות שקבעו שהבעיה נפתרה עם אימות הלשון הוחזרו לעיון. זהו מקרה מרכזי שבו המחקר התקדם מאימות "מי אמר" לבירור "כיצד הדברים פועלים", בלי לקבל או לדחות את המנגנון על סמך הייחוס בלבד.

מצב לאחר הבקרה: שכחת ההכרעה האחרונה: ייחוס לשיחה אומת; מנגנון ההכרעה והזיכרון לא הושלם. אין לסמנה כהמצאת המזכר או כתשובה גמורה. S12b.

יחידות המקור: S12a — שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן; S12b — שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T05 — שכחת המעשה או ההכנה

תיעוד: corrections narrative later ;Q02/Q07 R1

ההצעה והנימוק. המשנה מבחינה בין עבודות הקרבן הדוחות שבת לבין הכנות שאינן דוחות. סיפור הסכין מראה שכחה אחרת וזיכרון המתעורר בעקבות מעשה הציבור. מכאן עלה כיוון לצמצם את כל הקושי לפרטי הכנה, וכך להימנע מן התמיהה כיצד נשכחה עצם ההקרבה. יתרונו הוא הישענות על מקרה שכחה מפורש באותה סוגיה.

הבדיקה והשינוי. אלא שבני בתירא נשאלים על דחיית השבת בפסח, ואילו שאלת הסכין מופיעה בהמשך ובנושא מסוים. אין בידינו זיהוי טקסטואלי הממזג את השתיים. מה שנשמר הוא דגם של מעשה כמעורר זיכרון; מה שנדחה הוא

העברתו האוטומטית לכל שאלת ההקרבה. גם דוגמה פדגוגית בחוברת אינה רשאית לטשטש את הגבול הזה.

מצב לאחר הבקרה: שכחת הנהגה או מכשירי מצווה: הסכין מדגימה זיכרון מן הציבור. זיהוי כל שאלת השחיטה עם הכנותיה נשאר הצעה שלא הוכחה. S01, S03.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S03 — משנה פסחים ו, א-ב • רשומת הפנקס

T11 — מנהג הציבור כראיה

תיעוד: R4 Bot Grok/Grok → Q07 R1

ההצעה והנימוק. הסכין והלכה רופפת מציעים לציבור תפקיד חיובי: ההנהגה משמרת משהו שחכם עשוי לא לזכור. מכאן נבנה כיוון של רוב מעשה כראיה. היתרון הוא שאין צורך להעמיד כל יחיד בציבור כדיין, ואפשר להבין מדוע ידיעת מה שנעשה חשובה גם לחכם המסוגל לדרוש בעצמו.

הבדיקה והשינוי. אבל ערך ראייתי אינו כלל שיצירת הדין נעשית בספירת הנוהגים. גם לא נוצר מכאן חיוב לערוך בכל ספק סקר ציבור. המעבר מן המעשה הגלוי אל מסקנה נורמטיבית חייב להיות מנומק בכל מקרה; זה בדיוק המעבר שנותר חסר ביחס להפרש של אחד בשיחת אחש"פ.

מצב לאחר הבקרה: מעשה הציבור: ערכו כראיה מבוסס. הוא אינו נהפך בשל כך למחוקק, וגם אין מקור המצווה בכל מקרה לערוך סקר. S19.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S19 — ירושלמי פאה ז, ה • רשומת הפנקס

T12 — רוב דיינים

תיעוד: tests four R4 ;R2/R3 Grok

ההצעה והנימוק. רוב דיינים הוא המודל המוסדי החזק ביותר: בית דין מברר ונמנה, ומסקנתו מחייבת. אם ההפרש היה דיין אחד, זיכרון פרטי ההצבעה עלול להיות דק. אולם השיחה נבחנת גם מול לשון רוב ישראל שהקריבו, ולכן נדרש להסביר כיצד זו מתארת את תוצאת מניין הדיינים ולא מניין אחר.

הבדיקה והשינוי. מבחן הזיכרון מגלה בעיה נפרדת: רוב דיוק של דיינים יכול להוליד מעשה ציבורי רחב ואחיד. גם אם לא זוכרים מי הצביע, מדוע אין זוכרים את השחיטה? לא די לחזור ולומר "הכרעת רוב". המודל נשמר כחלופה מבוססת בסמכות וחלקית בהסבר המקרה, ולא כהחלפה שקטה של רוב העם ברוב בית הדין.

מצב לאחר הבקרה: רוב דיינים: מסגרת סמכות חזקה, אך הפרש של קול אינו מקטין את פרסום המעשה האחיד. המודל חלקי. S04a.

T13 — רוב נוהגים

תיעוד: closure ;challenge R3 Gemini ;R2/R3 Grok

ההצעה והנימוק. רוב נוהגים מתאים יותר ללשון "רוב ישראל" ולרעיון שאחד נוסף שינה את התוצאה. אם חלק הקריבו וחלק נמנעו, אפשר לזכור שהיו מקריבים בלי לזכור לאיזה צד היה יתרון מספרי. כך ההסבר עונה היטב על דקות הזיכרון, אך משלם מחיר בשאלת הסמכות.

הבדיקה והשינוי. נדרש מקור המסביר מדוע מניין כזה מחייב את בית הדין, ומה אפשר את פיצול ההנהגה במקדש. יבמות וביצה מספקות הבחנות, אך אינן מתעדות "כל אחד שאל את רבו" בפסח הזה. הביקורת על המודל אינה הוכחה שפיצול בלתי אפשרי בכל מקרה; היא קובעת שהחוליה הנחוצה לשחזור זה לא נמצאה.

מצב לאחר הבקרה: רוב נוהגים יוצר דין: מסביר דקות זיכרון, אך לא נמצא מנגנון מפורש המעניק למחצה ועוד אחד סמכות כאן. אין להמציא "כל אחד שאל את רבו".

יחידות המקור: S12b — שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח; S23 — יבמות יד ע"א ורש"י; S24 — ביצה כ ע"א-ע"ב ורש"י • רשומת הפנקס

T14 — ציבור כראיה לפסק

תיעוד: CLOSE-08 ;test new R4

ההצעה והנימוק. מודל ציבור כראיה ניסה לשמור על התאמת הלשון בלי ליצור מחוקק חדש. בפאה, כשהלכה רופפת, רואים כיצד הציבור נוהג. התנהגות נראית עשויה לגלות מסורת שהכרעתה נשכחה. זהו שיפור אמיתי על מודל שבו מחצה ועוד אחד יוצר דין ישירות.

הבדיקה והשינוי. ב-R4 נבדק אם השיפור סוגר את ב'. התשובה נשארה שלילית: המקור אינו מונה מחצה ועוד אחד ואינו מייחד את ההנהגה האחרונה כראיה יחידה. גם הטענה שהמקור מוכיח שכל הציבור נהג כך צומצמה בסגירה. המודל מוסיף תפקיד ראייתי מוכר, אך אינו משלים את התנאים המספריים והזמניים שבביאור הנחקר.

מצב לאחר הבקרה: ציבור כראיה לפסק: פאה תומך בכיוון בהלכה רופפת; אינו מסביר "אחד יותר" או בלעדיות הפעם האחרונה. אין בו מפקד של כל הציבור. S19.

יחידות המקור: S19 — ירושלמי פאה ז, ה; S04a — רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה; S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים • רשומת הפנקס

T15 — לשון ההנחה

תיעוד: closure → alternatives transcript R2

ההצעה והנימוק. הצעה שלישית ברוב הייתה לראות מעבר בין לשונות בהנחה בלתי מוגהת: הכרעה מצד אחד ורוב ישראל מצד אחר. בכך ניתן להסביר מדוע לא נמצא מנגנון אחד המתאים לכל ביטוי. אלא שזה הסבר לאופן רישום השיחה, לא דין חדש ולא ראיה שהמניח טעה.

הבדיקה והשינוי. נשמר אפוא ההבדל בין שלוש יחידות: י"א ניסן פותח את מסגרת המחלוקת, אחש"פ מחדד רוב והכרעה אחרונה, והנוסח המוגה דן בגדרי יחיד וציבור. אסור להעתיק משפט מן ההנחה כאילו הוא מופיע במוגהת, או להשתמש במעמד בלתי מוגה כדי לפטור מראש את הקושי במקום לפרשו.

מצב לאחר הבקרה: לשון מקוצרת בהנחה: אפשרות להסבר מסמך, לא מוסד הלכתי ולא הוכחת שיבוש. אין להעביר משפט מן ההנחה לנוסח המוגה בלי אימות.

יחידות המקור: S12a — שיחות קודש תש"ז: י"א ניסן; S12b — שיחות קודש תש"ז: אחרון של פסח; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

T33 — ההבחנה המוסדית בריטב"א

תיעוד: negation institutional to limits ;closure Coordinator

ההצעה והנימוק. השלילה הכוללת של הוראות שונות נחלשה גם מול הריטב"א. הוא מבחין בין חכמים שקולים המורים יחד על אותו מקרה ובין מקרה אחר. הבחנות אלה חשובות מפני שהמילה "מחלוקת" לבדה אינה קובעת תמיד כיצד ינהג הנשאל.

הבדיקה והשינוי. עם זאת, לא הוכח שמסגרת זו היא מוסד בני בתירא, עבודה על מזבח אחד או מניין ציבור היוצר דין. תרומת המקור שלילית במובן מדויק: הוא שולל הכללה גורפת של הביקורת. אין להפוך ביטול הוכחת אי-אפשרות להוכחת התרחיש הנגדי.

מצב לאחר הבקרה: ריטב"א: הוראות שקולות יחד על אותו מקרה נבדלות ממקרה אחר. זו הגבלה על שלילה גורפת, לא הוכחת מנגנון ציבורי במקדש. S18.

יחידות המקור: S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים; S23 — יבמות יד ע"א ורש"י; S24 — ביצה כ ע"א-ע"ב ורש"י · רשומת הפנקס

T40 — שונות ואחידות במקדש

תיעוד: closure → R3 Gemini/Grok → proposals R2

ההצעה והנימוק. שני קצוות הופיעו בדיון המוסדי: כל אחד יכול לנהוג כרבו, או שבמקדש לעולם אין מקום לשונות. יבמות מבחינה בין בתי דין ובין מצב

פנימי של בית דין; ביצה מתארת עימות בעזרה וקביעת הלכה. שתייהן מחייבות הבחנה מפורטת יותר משני הקצוות.

הבדיקה והשינוי. Grok שמר ב-R3 את גבול הראיה, בעוד Gemini הציג שלילה מוחלטת. הסגירה קבעה: "מזבח אחד שווה בית דין אחד" הוא היסק, לא לשון מקור; מנגד אין כאן תיעוד של שתי הוראות יציבות בפסח בשבת. מסגרת אפשרית אינה הוכחת תחולה, וביטול שלילה גורפת אינו היתר מעשי.

מצב לאחר הבקרה: אנרכיה או אחדות מוחלטת: שני התיאורים חזקים מן הראיה. יבמות וביצה מאפשרות הבחנות; אינן מתעדות כשלעצמן משטר פסח כפול. S23-S24.

יחידות המקור: S23 — יבמות יד ע"א ורש"י; S24 — ביצה כ ע"א-ע"ב ורש"י; S25 — סנהדרין פח ע"ב · רשומת הפנקס

בחזרה לשאלה: זהות הרוב, סמכותו וזיכרון המעשה חייבים להתיישב יחד. בשלב זה אין הסבר שעושה את שלושתם.

תשובה ג' — בחירת הפסק הקודם

הרמב"ם מבחין בין סוגי הלכות. אם בית דין דרש באחת המידות, ובית דין אחר רואה טעם לסתור את הדרשה, הוא יכול לדון כפי שנראה בעיניו. כוח זה אינו מותנה כאן בכך שיהיה גדול מקודמו בחכמה ובמניין. זהו העוגן למחשבה שפסק קודם אינו נועל בהכרח כל עיון מאוחר.²¹

בגזרה, תקנה או מנהג מחייב חלים תנאים אחרים. בביטולם עשויים להידרש חכמה ומניין גדולים יותר; בסייג שפשט איסורו ההגבלה חמורה אף יותר; והוראת שעה היא מסלול נפרד. לכן אין כלל אחד פשוט שלפיו "כל בית דין משנה הכול", וגם אין כלל אחד שלפיו "לעולם צריך להיות גדול יותר".

גם המילים "טעם אחר" אינן מחייבות שהטעם יומצא לראשונה. בית דין עשוי להשתכנע בסברה קדומה ולפסוק על פיה. זו קריאה סבירה של הרמב"ם: חדש הוא שיקול הדעת של בית הדין הנוכחי, לא בהכרח הרעיון עצמו. עם זאת, אין מכאן רשות אוטומטית לכל יחיד לבחור את הפסק הנוח לו.

למה להסתמך דווקא על הפסק האחרון?

שאלה ג' אינה מבקשת רק לדעת אם מותר לחלוק. היא שואלת: אם אני רוצה לדרוש מחדש, למה שלא אסמוך על בית דין קדום וגדול יותר? תשובה אפשרית היא שהמשך פסק קיים אינו דומה לשינויו. אבל זו הבחנה שיש לבסס, ולא כלל מפורש של "הלכה כבתראי" שאפשר להעתיק לכל תקופה.

21. רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד.

נבחן שלושה בתי דין: הראשון פסק א', השני פסק ב', והשלישי מבקש לחזור לא'. אם השלישי השתכנע בטעם הראשון, הוא מפעיל שיקול דעת חדש — גם כשהטעם עתיק. אם הוא מבקש להעדיף את הראשון רק מפני גדלותו, אין בידינו תשובה אחת לכל השיטות ולכל המסגרות.

בעבודה זרה ז ע"א ובפירושי הראשונים יש דיון במשקל גדלות החכם ובהכרעה בין הוראות. כסף משנה והרשב"א אינם קוראים את הכללים באופן זהה. לכן אין לומר שלגדלות אין שום משקל; ואין להסיק מן הדיון לבדו שהיא מאפשרת לעקוף פסק מוסדי מחייב. ²²

אפשר לקרוא את השיחה כתיאור מה שבני בתירא היו עושים אילו זכרו: מסתמכים וממשיכים. אין הכרח להפוך את תיאור המקרה לחובה בלעדית לבחור תמיד את האחרון. זהו יישוב חלקי, לא ביטול השאלה.

עדויות: מה פירוש "ויסמוך עליו"?

משנה עדויות א, ה מסבירה מדוע נשמרת דעת יחיד בין הרבים. המילים "שאם יראה בית דין את דברי היחיד ויסמוך עליו" נעשו מפתח לשאלה ג'. אך דף המפרשים אינו קול אחד: צריך לדעת מי מפרש בית דין שכבר עשה, מי מתיר הסתמכות עתידית ומי מגביל אותה לשעת הדחק. ²³

בפירוש המשנה לרמב"ם ובברטנורא מדובר בבית דין שכבר עשה כדעת היחיד והניח את דעת הרבים. אין לייחס לברטנורא רק חזרה סתמית על לשון המשנה. תוספות יום טוב מביא בשם הראב"ד אפשרות שבית דין אחרון יקבע כיחיד קדום, מפני שיש לו במה לתלות. הראב"ד נקרא כאן דרך תוי"ט, לא במהדורת חיבורו העצמאית.

מלאכת שלמה בשם ר' שלמה שיריליו דן בהסתמכות ובשעת הדחק. פסקת "או נ"ל" עם הדוגמה מגיטין יט שייכת לתפארת ישראל, ולא למלאכת שלמה. גם צמצום "בתקנות וגזירות ומנהגות" בתוי"ט הוא פירוש לדיבור העוסק בביטול בית דין, ואינו בהכרח צמצום של ציטוט הראב"ד שבדיבור הקודם.

הראיה מועילה נגד החלוקה הפשוטה "רק דרשה חדשה או המשך האחרון". יש מקום להסתמכות על דעה קדומה. אולם גם הסתמכות יכולה לכלול הכרעה נוכחית שדעת הקדום נראית נכונה. אין מן המפרשים לבדם הוכחה לכל מסלול של העדפת פסק קדום בלי עיון ובלי בחינת מסגרת ההכרעה.

22. עבודה זרה ז ע"א ומפרשים.

23. משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה.

עבודה זרה ז: גדלות, ספק והוראות מתחרות

הברייתא מציגה העדפת חכם גדול בחכמה ובמניין, ולאחריה את דברי ר' יהושע בן קרחה על חומרא בדאורייתא וקולא בדרבנן. כסף משנה קורא את פסיקת הרמב"ם כריב"ק גם כשאחד גדול מחברו. הרשב"א קורא את הכללים אחרת: גדלות תחילה, וכשהם שקולים — חומרא וקולא. **22 24**

הריטב"א, בדיבור "היו שניהם" כפי שנקרא בדף, מבחין בין הוראות שקולות שניתנו יחד על אותו מקרה לבין שאלה על מקרה אחר הדומה לו. בנסיבות שהוא מפרט ניתן להישען על המקל. התוספת מונעת משפט גורף כגון "לעולם אסור שתתקיימנה שתי הוראות". היא אינה מוכיחה שזו הייתה מסגרת בני בתירא או שרוב נוהגים יוצר הכרעה.

הרישא, "הנשאל לחכם", עוסקת בפנייה לאחר הוראה שכבר התקבלה. ההבחנה בדבר גילוי ההוראה הראשונה לחכם השני מופיעה בתוספות, לא ברש"י בדף. גם החלוקה "הרישא לשואל והסיפא לבית דין מברר" היא ניסוח מסביר, לא כותרת מפורשת של הברייתא.

מסקנת ההשוואה מצומצמת: יש מקורות למשקל גדלות, אך גם מחלוקת באופן הפעלתו. אין להפוך חוסר מקור לאיסור, ואין להפוך מקור להעדפת חכם במסגרת אחת להיתר לעקוף הכרעה מוסדית במסגרת אחרת.

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T16 — סמכות בית דין מאוחר

תיעוד: limits R3 Claude → distinction R2 → Q09 R1

ההצעה והנימוק. הדיון בבית דין מאוחר היה הבסיס להסבר כולו. אם כל שינוי דורש בית דין גדול מקודמו, קשה להבין חזרה מדרשה. אם כל שינוי מותר בלי תנאי גדלות, מתרוקנים דיני ביטול תקנות. לכן היה צורך לפרק את המילה "שינוי" לסוגי מעשים שונים.

הבדיקה והשינוי. ממרים ב נקרא ברצף: דרשה וטעם אחר; גזרה ותקנה; סייג שפשט; הוראת שעה. השיחה משתמשת במסלול הראשון, אבל הניסוח הכללי של השואל על שאר המסלולים דורש סייג. הבירור לא יצר כלל אחד לכל המצבים, אלא זיהה מדוע ראייה על תקנה אינה מועתקת אוטומטית לדין הנלמד במידות.

22. עבודה זרה ז ע"א ומפרשים.

24. כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א.

מצב לאחר הבקרה: בית דין מאוחר: סתירת דרשה שונה מביטול תקנה; סייג שפשט והוראת שעה נפרדים. הכללות "גדול תמיד" ו"אין צורך בגדול לעולם" נדחו. S04b.

יחידות המקור: S04a — רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד; S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א · רשומת הפנקס

T17 — חתימות המשנה והתלמוד

תיעוד: R2-R4 Claude/Grok → Q10 R1

ההצעה והנימוק. חתימת המשנה והגמרא הובאה כגבול לחזרה על דרשות קודמות. כסף משנה מציע קבלת דורות, אך זו אינה לשון הרמב"ם עצמו. במקביל הוזכר "הלכה כבתראי"; השואל השתמש בו כדי להקשות על העדפת הפסק האחרון, ולא בהכרח ייחס אותו כיסוד מוכח לשיחה.

הבדיקה והשינוי. התיקון הסיר ביקורת על ייחוס שלא נטען והחזיר את ג' לבחירת התקדים עצמה. גם אם כלל מאוחר אינו מתאים לתקופת בני בתירא, נשאר לברר מדוע היו סומכים דווקא על ההכרעה האחרונה. ספרי כללים שהוצעו אך לא נקראו אינם רשאים למלא את הפער באמצעות כותרת בלבד.

מצב לאחר הבקרה: חתימות: כסף משנה מציע קבלת הדורות. "הלכה כבתראי" אינה תחליף לבירור התקופה והמסגרת, והשואל העלה אותה כקושי, לא כיסוד מוכח בשיחה. S14a.

יחידות המקור: S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד · רשומת הפנקס

T29 — מבחן שלושת בתי הדין

תיעוד: closure → test three-court R3 → R2 Claude

ההצעה והנימוק. מקרה שלושה בתי דין בודק את ג' בלי להסתתר מאחורי "בתראי". א' פסק X, ב' פסק Y, וג' רוצה X. אם סברת א' משכנעת את ג', אימוצה הוא הכרעה עכשווית, גם אם הטעם עצמו עתיק. חדשנותו של הפסק אינה זהה לחידוש ראשון של הסברה.

הבדיקה והשינוי. הדיוק הזה מצמצם את הטענה שרק דרשה מקורית מאפשרת חזרה. אבל הוא אינו פותר את המקרה שבו ג' אינו מכריע בסברה ורוצה לסמוך מכוח סמכות א' בלבד. המחקר מפריד בין המקרים במקום לענות על השני באמצעות הצלחת הראשון. ממרים מספק בסיס למקרה השכנוע, לא פרוטוקול מפורש לכל שלוש החלופות.

מצב לאחר הבקרה: שלושה בתי דין: אימוץ סברה קדומה לאחר שכנוע יכול להיות הכרעה חדשה. אין דרישה מוכחת להמציא טעם שלא נאמר מעולם. S04b.

יחידות המקור: S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד; S17 — משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה · רשומת הפנקס

T30 — הטענה שאין מסלול שלישי

תיעוד: Claude R2 exclusivity → R3 Eduyot → R4 corrections attribution

ההצעה והנימוק. הניסוח "אין קטגוריה שלישית" ביקש להבחין בין המשך פסק קיים לבין פסיקה מחודשת. הוא היה חזק מדי כששלל מסלול הסתמכות על קדום. "יסמוך עליו" בעדויות ופירוש הראב"ד המובא בתו"ט מלמדים שיש משמעות לשימור דעת יחיד מוקדמת לשימוש מאוחר.

הבדיקה והשינוי. הפירושים אינם מסלול אחיד: בית דין שכבר עשה, קביעת הלכה עתידית, ושעת הדחק אינם אותו מקרה. לכן קיום הסתמכות אינו מוכיח שכל בחירה בקדום מותרת בלי שיקול. מן ההצעה המקורית נשמרה הטענה שאימוץ יכול להיות הכרעה; הבלעדיות נמשכה.

מצב לאחר הבקרה: "אין קטגוריה שלישית": הניסוח הבלעדי נסוג מול עדויות. הסתמכות על יחיד קדום קיימת בפירושים, אך אינה בהכרח מסלול פסיבי ללא הכרעה. S17.

יחידות המקור: S17 — משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד · רשומת הפנקס

T31 — גדלות וסמכות

תיעוד: Claude R3 stature prohibition → R4 correction

ההצעה והנימוק. "אין לך אלא שופט שבימך" שימש תחילה לשלילת הסתמכות על גדולת בית דין קדום. אלא שהכלל מעגן את סמכות השופט הנוכחי; הוא אינו אומר לבדו כיצד אותו שופט שוקל דעות קודמות. בעבודה זרה נמצא משקל לגדלות בחלק מקריאות הבריייתא.

הבדיקה והשינוי. ב-R4 נמשכה השלילה הגורפת. כסף משנה מסביר את הרמב"ם בדרך מסוימת, והרשב"א שבסגירה מציג משקל לגדלות לפני כללי שקולים. מכאן אין עדיין רשות לדלג על כל פסק מוסדי מאוחר, אך כבר אי אפשר לטעון שאין מקור למשקל גדלות בכלל.

מצב לאחר הבקרה: גדלות: העדר מקור אינו איסור; ע"ז והראשונים נותנים לה משקל בחלק מן השיטות. "שופט שבימך" אינו לבדו שלילת כל העדפת קדום. S18, S28.

יחידות המקור: S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים; S28 — ראש השנה כה ע"ב; S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א · רשומת הפנקס

T32 — כסף משנה והרשב"א

תיעוד: Coordinator R4 after closure

ההצעה והנימוק. קריאת כסף משנה הובילה למסקנה שהרמב"ם אינו מחלק לפי גדלות במקרה הנדון, מפני הפסיקה כר' יהושע בן קרחה. ההרחבה

המסוכנת הייתה להפוך קריאה זו לכלל מוסכם אצל הראשונים: גדלות אינה מכריעה בין הוראות.

הבדיקה והשינוי. בסגירה נקרא הרשב"א תחת שמו בדף עבודה זרה ז. קריאתו מבחינה בין גדול לשקולים. ההבדל חייב תיקון גם בניסוחי המנהל, לא רק בדוח Claude. זוהי תרומה של בדיקת מקור נוסף מוגדר: הוא משנה גבול טענה מסוימת, בלי לפתוח מחדש את כל שאלות המחקר.

מצב לאחר הבקרה: כסף משנה מול רשב"א: תנאי גדול/שקול נקראים אחרת. אין להכליל את קריאת הרמב"ם על כל הראשונים. S18, S14a.

יחידות המקור: S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים; S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א; S04a — רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה · רשומת הפנקס

T36 — דבר שבמניין

תיעוד: use limited R3 → follow-up R2 Claude

ההצעה והנימוק. "דבר שבמניין צריך מניין אחר להתירו" נראה מקור אפשרי לרציפות הפסק האחרון: מצב שנקבע אינו נעלם בלי מעשה ביטול: משום כך הוצע לבדוק ביצה ה כמקור ישיר יותר לשאלה ג'. הבדיקה הייתה בעלת יעד ברור, ולא הוספת ספר לשם הוספה.

הבדיקה והשינוי. ההקשר שנבדק היה גזרות ותקנות והתרתן. בלי נימוק נוסף אין להעתיק אותו לסתירת דרשה במידות, שעליה ממרים מבחין בנפרד. התוצאה אינה חוסר תועלת: המקור לימד מדוע פתרון לכאורה מדויק פועל בקטגוריה אחרת. הוא נשמר כבדיקה שבוצעה ולא כאסמכתא מכרעת.

מצב לאחר הבקרה: דבר שבמניין: מקור בהקשר גזרות והתרתן; לא הועתק אוטומטית לסתירת דרשה. S29.

יחידות המקור: S29 — ביצה ה ע"א; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד · רשומת הפנקס

T42 — פירושי עדויות

תיעוד: R4-02/03/04 → map commentary R3 Claude

ההצעה והנימוק. בדף עדויות נקראו כמה מפרשים סמוכים, וייחוסים זלגו ביניהם. ברטנורא תואר תחילה כמי שרק חוזר על המשנה, אף שהוא מפרש בית דין שכבר עשה; פסקה מתפארת ישראל יוחסה למלאכת שלמה; והערת תוי"ט על תקנות וגזרות הוחלה על ציטוט הראב"ד הסמוך.

הבדיקה והשינוי. R4 תיקן את שלושת הייחוסים. משמעותם היא שאין להציג חזית פרשנית אחידה במקום קריאות שונות. גם קריאת ציטוט הראב"ד בתוך

תו"ט אינה קריאת החיבור העצמאי. ההרחבה במהדורה הזאת מפרידה בין הקריאות כדי לאפשר לראות איזה מסלול הסתמכות כל אחת באמת מספקת. **מצב לאחר הבקרה:** עדויות: ברטנורא מפרש ב"ד שכבר עשה; תפארת ישראל אינו מלאכת שלמה; הערת תו"ט אינה צמצום אוטומטי של ציטוט הראב"ד. S17.

יחידות המקור: S17 — משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה; S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א · רשומת הפנקס

בחזרה לשאלה: הוכח שאפשר לשוב לסברה קדומה; לא הוכחה חובה כללית להעדיף תמיד את הפסק האחרון כאשר מסתמכים.

תשובה ד' — הסתמכות ועיון מחודש

שאלה ד' מבחינה בין סמכות לבין החלטה להשתמש בה. הרמב"ם נותן לבית דין כוח לסתור דרשה כשנראה לו טעם אחר. הוא אינו מצווה לפתוח בכל בוקר מחדש כל פסק. גם הידיעה שמעשה קדום מועיל לבירור אינה הופכת את חיפושו לחובה כללית.²¹

רבה בר בר חנה מספר שראה את מתי המדבר וניסה להביא כנף ציצית. החכמים אומרים שהיה עליו למנות את החוטים והחוליות ולדווח. התוכחה מבקשת בדיקה טובה יותר, ואינה דוחה ראיות מן העבר. היא גם אינה קובעת שכל בית דין חייב להמתין למציאה כזאת לפני שיוכל לפסוק.¹

אפשר אפוא לתאר מצבים שונים: הוראה נשכחה ומחפשים מסורת; יש מחלוקת וראיה זמינה עשויה לבררה; או שבית דין רואה טעם לעיון מחדש. התיאורים מועילים, אבל עדיין אין מהם כלל ממצא הקובע מתי מוכרחים לפתוח עיון ומתי ראוי להסתפק בהסתמכות.

איך קבלה ודרשה נפגשות?

אין לזהות דרשה עם המצאה חופשית. רש"י בפסחים מדגיש שהלל קיבל את הגזרה השווה לתוכן המסוים הנידון, עד שהיא נחשבת כאילו נכתבה בפירוש. לכן אין די לומר שהלל הכיר כלי פרשני ובחר לעשות בו כרצונו.⁵

הרמב"ן מסביר שבחלק מן הגזרות השוות יש שילוב: מקובל שדין מסוים נלמד בגזרה שווה מסוימת, אך בחירת מקור ההשוואה והכרעת התוצאה עדיין נתונה לדיון. הקבלה כאן אינה רק אישור כללי להשתמש במידות, וגם אינה בהכרח מסירת כל פרטי התוצאה.¹³

1. בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם.

5. פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י.

13. רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב.

21. רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד.

ההבחנה של הרמב"ן חשובה, אך אין בידינו להכריז שהיא עצמה פותרת את מקרה "מועדו" של הלל. יש עדיין להראות מה בדיוק נמסר במקרה זה ומה יכול היה להישאר פתוח. גם כאן, מציאת מסגרת אפשרית אינה הוכחת תחולתה.

גזרה שווה: מן השערה לתיקון

השערה שעלתה ב-R3 ניסתה להסביר את ר' יונתן באמצעות "מופנה מצד אחד — למדין ומשיבין" ובית מדרשו של ר' ישמעאל. היא נכשלה בבדיקת המקור: בניה, ר' ישמעאל אומר במופנה מצד אחד למדין ואין משיבין; חכמים אומרים למדין ומשיבין. אין להציל את התירוץ בהעברת ר' יונתן לשיטה אחרת בלי ראייה.²⁵

"מופנה" פירושו שלשון מקראית פנויה ללימוד מפני שהדין הישיר כבר נלמד ממקום אחר. הספרי מציג במפורש הפנאה בצד התמיד. מכאן לא הוכח שאין הפנאה גם בצד אחר; אי-אזכור אינו קביעה שלילית. יתרה מזו, השגת ר' יונתן קודמת לגזרה השווה. לא נרשמה כאן פירכה שלו על הגזרה השווה עצמה.⁷ ברמב"ן יש לדייק בין שתי פסקאות: אמיתות המידות בכלל, והקבלה המוגדרת על גזרה שווה. בדוגמת שחיטה שאינה ראויה מקובל שדין זה נלמד בגזרה שווה של שחיטה; החכמים חולקים במקור ההשוואה ובתוצאה. לכן "קבלת הכלי בלבד" כללית מדי, ו"קבלת התוצאה כולה בכל גזרה שווה" נחרצת מדי.¹³ רש"י מתאר את קבלת הלל בגזרה השווה המסוימת. הרמב"ן מתאר גם מקרים שבהם הקבלה אינה מכריעה כל פרט. אפשר להציע הבדל בהיקף המסורת שבמקרים, ואפשר לבחון מחלוקת עקרונית; אין בידינו להכריע ביניהם מכאן. אין לכתוב שהמתח נפתר מפני שנמצאה המילה "מופנה".

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T01 — סדר הסיפור והלימודים

תיעוד: R1 → R2 → R3 Gemini / R4 Grok Bot → closure

ההצעה והנימוק. הצעת הפתיחה הייתה לספר מהלך אחד: בני בתירא לא ידעו, הלל הוכיח ולבסוף הציג קבלה. מהלך כזה נוח להסבר, אך מסתיר שתי שאלות שונות: סדר הראיות בתוך הברייתא וסדר האמירה שמשחזרת הגמרא. ערבוב נוסף נוצר כאשר שלוש הדרשות והקבלה שבירושלמי הוצגו כחלק מן הבבלי.

7. ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב.

13. רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב.

25. נידה כב ע"ב-כג ע"א.

משום כך התיקון נגע לתשתית שעליה הוסברו סמכות הדרשה והצורך במסורת, ולא רק לסדר ספרותי.

הבדיקה והשינוי. בבקרה נשמרו שלוש שורות נפרדות: הברייטא מציגה גזרה שווה ואחריה קל וחומר; הדיון משחזר קל וחומר שנפרך ואחריו גזרה שווה; הירושלמי מדגיש שלא קיבלו עד אמירת המסורת. טבלת Gemini ב-R3 חזרה לערבוב, ואילו Grok Bot ניסח את ההפרדה ב-R4. אין למנות את מספר ההסכמות כראיה: היחידות הטקסטואליות הן שמכריעות.

מצב לאחר הבקרה: סדר הלל: הברייטא בבלי מציגה גזרה שווה ואחריה קל וחומר; הגמרא משחזרת קל וחומר תחילה. מיזוג עם הירושלמי נדחה. S01-S02.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S02 — ירושלמי פסחים ו, א; S03b — תוספתא פסחים ד, י-יא; מספור ליברמן יג-יד · רשומת הפנקס

T10 — גזרה שווה וקבלה

תיעוד: closure → R3-R4 Bot Claude/Grok → Q06 R1

ההצעה והנימוק. שתי תמונות חדות מדי התחרו בדיון: הלל מחדש מדעתו באמצעות המידות, או הלל רק משחזר קבלה סגורה. הראשונה התקשתה ברש"י על קבלת הגזרה השווה; השנייה התקשתה בקיומה של שקלא וטריא ובמחלוקת על יישומים. כיוון שלישי ביקש להבחין בין מה שנמסר לבין מה שנדרש בעיון.

הבדיקה והשינוי. ההבחנה מועילה רק אם מזהים בכל מקור מה מקובל. הרמב"ן אינו מתיר כל שינוי בשם המידות, ורש"י אינו מתאר רק כשירות מופשטת של שתי מילים. בסגירה נשאר מתח ממוקד בין קבלת הגזרה השווה המסוימת לבין אפשרות המחלוקת; לא הוחלף המתח בסיסמה "קבלה וסברה משתלבות".

מצב לאחר הבקרה: דרשה מול קבלה: שתי חלופות מוחלטות, "רק סברה" ו"רק שחזור הצבעה", רחבות מדי. יש קבלה מסוימת ומידות; אין לזהות אוטומטית את כל שכבות המסירה. S01-S02.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S02 — ירושלמי פסחים ו, א; S20 — רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב · רשומת הפנקס

T24 — מתי מדבר ורב"ה

תיעוד: corrections R2 all → misidentification R1

ההצעה והנימוק. הסיפור זוהה תחילה עם בלועי קרח, והגערה הוצגה כדחיית בירור היסטורי. שתי הטעויות חיזקו יחד מסקנה נוחה: אין להכריע מן הממצא.

הקריאה המחודשת זיהתה את מתי מדבר ואת דרישת החכמים לספור חוטים וחוליות לפני החזרת הכנף.

הבדיקה והשינוי. עתה השתנתה משמעות הראיה: הבעיה הייתה החמצת דרך הבדיקה, לא פסילת מטרתה. זה מחזק את שאלה ד' — מדוע ראוי לחפש מנהג קדום אם אפשר לדרוש אחרת — ואינו מבטל אותה. גם אין מכאן חובה מוסדית לחפש שרידים בכל ספק; ההזדמנות המסוימת כבר הייתה בהישג יד.

מצב לאחר הבקרה: רבב"ח: מתי מדבר, לא בלועי קרח. גערת החכמים מבקשת ספירה במקום; היא אינה דחיית ראייה מן הממצא. S08.

יחידות המקור: S08 — בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם · רשומת הפנקס

T34 — ערכה של ראייה קדומה

תיעוד: correction R3/R4 → language duty R2 Gemini/Claude

ההצעה והנימוק. מ"נראה לו טעם אחר לסתור" הוסקה לעתים חובה לפסוק מחדש, ומן גערת רבב"ח הוסקה חובה לחפש ממצא. שתי ההרחבות נועדו לייצר כלל שיחלק את המקרים שבד': כשיש טעם דורשים, וכשאינן טעם חייבים לחפש מסורת.

הבדיקה והשינוי. המקורות שנבדקו אינם נותנים כלל ממצא כזה. הם מבססים סמכות ועיון רצוי בהזדמנות מסוימת. המחקר השאיר את מצב הידיעה ושיקול הדעת כמסגרת הסבר חלקית, בלי להמיר רשות בחובה. גם האמירה "אין כלל" הוחלפה ב"לא נמצא כלל במקורות שנבדקו".

מצב לאחר הבקרה: סמכות אינה חובה: אין ברמב"ם כלל לפתיחה תמידית של דיון, ואין ברבב"ח חובה כללית לחפש עתיקות. S08, S04b.

יחידות המקור: S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד; S08 — בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם · רשומת הפנקס

T35 — רשות או חובה לעיין

תיעוד: correction R4 → case third R3 Claude

ההצעה והנימוק. במקרה השלישי במבחן בתי הדין, ג' אינו יודע מה פסק ב'. נטען שאין לו מצב קיים להמשיך ולכן עליו לדרוש. הטענה מבליטה את משמעות אבדן ההכרעה האחרונה, אך סוגרת מוקדם מדי אפשרות אחרת: מסורת קודמת עשויה עדיין להיות נגישה.

הבדיקה והשינוי. בני בתירא מחפשים אדם ששמע ולמד. לכן איידיעת הפסק האחרון אינה הוכחה להעדר כל קבלה. ההבחנה נשמרה בסגירה גם נגד ניסוחי

המנהל. השאלה היא אילו מסלולי ידיעה פתוחים, ולא בחירה כפויה בין זיכרון ההצבעה האחרונה ליצירה עצמאית.

מצב לאחר הבקרה: פסק אחרון חסר אינו העדר כל מסורת: בני בתירא חיפשו אדם ששמע. אין לסגור את מסלול בירור המסורת מכוח אי־ידיעת הפסק האחרון.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S02 — ירושלמי פסחים ו, א; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד · רשומת הפנקס

T37 — הפנאה מצד אחד

תיעוד: withdrawal R4-01 → hypothesis R3 Claude

ההצעה והנימוק. הצעת R3 חיברה את ר' יונתן, תלמיד בית מדרשו של ר' ישמעאל, לאפשרות להשיב על גזרה שווה המופנה מצד אחד. אילו הייחוס היה נכון והתחולה מוכחת, היה אפשר להסביר מחלוקת למרות קבלה. זו הייתה הצעה ממוקדת בעלת תנאי בדיקה ברורים.

הבדיקה והשינוי. קריאת נידה הפכה את הייחוס: דווקא ר' ישמעאל למד ואין משיבין במצב הנדון. לכן החיבור בטל; אין להצילו בהעברה שקטה של יונתן לשיטה אחרת. המחקר משמר את ההצעה ואת הכישלון, מפני שהם מסבירים מדוע מציאת המילה "מופנה" לא פתרה את הגזרה השווה.

מצב לאחר הבקרה: ר' ישמעאל: מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין. ההיפוך ב-R3 בוטל, והחיבור לר' יונתן לא הוכח. S22.

יחידות המקור: S22 — נידה כב ע"ב-כג ע"א; S07b — ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב · רשומת הפנקס

T38 — לשון מופנה בספרי

תיעוד: CLOSE-02 → R4 Claude

ההצעה והנימוק. הספרי מנמק את הפנאת "במועדו" בתמיד בכך שדחיית השבת כבר נלמדת. מכאן הסיק Claude שההפנאה היא מצד אחד בלבד. הסגירה הבחינה בין מה שהקטע מוכיח ובין מה שהוא אינו אומר: הוכח צד התמיד, ולא נשלל צד נוסף.

הבדיקה והשינוי. גם אם תוכח חד־צדדיות ממקור אחר, עדיין חסרה תגובת יונתן לגזרה השווה. השגתו מופיעה לפני התשובה. לכן שתי חוליות נפרדות אינן שלמות: סיווג ההפנאה וייחוס פירכה לתנא. המחקר לא סגר את שתייהן בעקבות מילה אחת שנמצאה.

מצב לאחר הבקרה: הפנאה: הספרי מוכיח את צד התמיד; אינו קובע שאין צד נוסף. אין להמציא פירכת יונתן על תשובת יאשיה. S07b.

יחידות המקור: S07b — ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב; S22 — נידה כב ע"ב-כג ע"א · רשומת הפנקס

T39 — הרמב"ן וקבלה חלקית

תיעוד: R4 Grok Bot ; R3/R4 Claude ; CLOSE-01

ההצעה והנימוק. הרמב"ן נע בין שתי הכללות שגויות בדוחות: שכל התוצאה התקבלה, או שרק תוקף י"ג המידות בכלל התקבל. דוגמת שחיטה שאינה ראויה מחייבת אמצע מדויק: קבלה שדין מסוים נלמד בגזרה שווה מסוימת, בעוד מקור ההשוואה והכרעת היישום נתונים לדיון.

הבדיקה והשינוי. מסלול ב' שמר טוב יותר על המסוימות הזאת ב-R4, והסגירה חזרה לרצף הלשון. אבל התאמה כללית בין מסירה לסברה אינה מוכיחה שכך מתחלקת גזרת "מועדו". רש"י על קבלת הלל נשאר קושי ממש. לא נקבעה מחלוקת כוללת בין רש"י לרמב"ן ולא הוכרז יישוב כולל ביניהם.

מצב לאחר הבקרה: רמב"ן: קבלת דין מסוים בגזרה שווה מסוימת, לא כלי כללי בלבד ולא בהכרח כל התוצאה. החלה על מועדו נשארה פתוחה. S20.

יחידות המקור: S20 — רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב; S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י · רשומת הפנקס

T43 — שם החיבור וייחוס הפירוש

תיעוד: R4 Bot Grok/Grok → CLOSE-06/09

ההצעה והנימוק. בסגירה נותרו שתי טעויות קטלוג: שם המכילתא והייחוס של גילוי ההוראה הראשונה לחכם שני. תוכן קרוב שהובא נכון אינו מבטל צורך לזהות את החיבור והדיבור המתחיל. בלי זיהוי נכון הקורא אינו יכול לשחזר את הבדיקה.

הבדיקה והשינוי. היחידה היא מכילתא דרבי ישמעאל; ההבחנה על השאלה השנייה נמצאה בתוספות, לא ברש"י. התיקונים אינם מצדיקים למחוק את כל תרומת הדוחות, אך חייבים להיכנס גם לציוני הייחוס והדיוק. ממצא מועיל ומראה מקום שגוי יכולים להתקיים באותו דוח.

מצב לאחר הבקרה: מכילתא דרבי ישמעאל, לא דרשב"י, ביחידה הנדונה; שאלת חכם שני וגילוי ההוראה — תוספות, לא רש"י. S18, S07c.

יחידות המקור: S07c — מכילתא דרבי ישמעאל, פסחא ה, שמות יב, ו; S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים · רשומת הפנקס

בחזרה לשאלה: מצבי הידיעה השונים מסבירים חלק מהבחירה. הם אינם כלל מחייב וממזה מתו לפתוח את הדיון.

השאלה הצדדית — תפילין וציצית

במנחות נאמר שבית שמאי דורשים ארבעה חוטים ובית הלל שלושה. רב פפא פוסק ארבעה. לכן הכלל המוכר "הלכה כבית הלל" אינו מחליף כאן את הפסק

המפורש בסוגיה. אין בידינו מקור שנבדק המאפשר לטעון כי ארבעה כשרים ממילא גם לשיטת בית הלל.²⁶

בתפילין המחלוקת היא על סדר הפרשיות. שולחן ערוך הרב קובע שעיקר הדין כרש"י וסיעתו, ובצדו מורה לירא שמים לצאת גם לשיטת רבנו תם. יש אפוא הכרעה עיקרית וחשש נוסף שקיבל מקום בהנהגה. אין לתאר זאת כהעדר כל הכרעה.²⁷

ההבדל המבוסס הוא במעמד הפסיקה ובהוראה המעשית שנקבעה. הטענה שאי אפשר להטיל שני מניינים באותה כנף אינה מספקת: השואל יכול לשאול מדוע אין לובשים שתי טליתות נפרדות. גם חומרת פסול מן התורה אינה לבדה ההבדל, שכן אף מניין החוטים עשוי לעכב.

שתי מחלוקות יכולות להתחיל משכחה קדומה ולהתפתח אחרת בפסיקה. תיאור ההבדל כיום עונה על שאלת המנהג; הוא אינו משחזר לבדו את כל ההיסטוריה שהביאה אליו.

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T23 — מניין חוטי הציצית

תיעוד: locator R3 Grok → correction R2 → errors R1

ההצעה והנימוק. הכלל המוכר של הלכה כבית הלל גרר שגיאה בפרט: מניין שלושה הוצג כפסק, או ארבעה הוכשרו לשיטת בית הלל בלי מקור. קריאת הברייתא ופסק רב פפא מחייבת להפריד כלל פסיקה רחב מן ההכרעה המפורשת ביחידה זו.

הבדיקה והשינוי. ב-R3 נוספה הפניה ממוקדת לשבלי הלקט, המחזקת את תיאור המניין כבית שמאי. החילוץ הדיגיטלי אינו בדיקת כתב יד, והדוח אינו מוכיח כשרות כפולה. התיקון משנה את בסיס השאלה הצדדית: אין להסביר מנהג אחד בכך ששתי הצורות הוכחו ככשרות; יש להתחיל ממעמד הפסיקה שנמצא.

מצב לאחר הבקרה: ציצית: ארבעה כמניין בית שמאי נפסקו. "הלכה כבית הלל" אינה מכריעה כאן לשלושה; כשרות ארבעה לשיטת בית הלל לא הוכחה. S31, S09.

יחידות המקור: S09 — מנחות מא ע"ב; S31 — שבלי הלקט, הלכות ציצית, ג; S32 — רמב"ם, קרבן פסח א; ציצית א, ו · רשומת הפנקס

26. מנחות מא ע"ב.

27. שולחן ערוך הרב, אורח חיים לד, ג-ה.

T25 — סדר פרשיות התפילין

תיעוד: correction R2 Gemini → errors orientation R1

ההצעה והנימוק. דיון בסדר פרשיות תלוי בנקודת המבט. רשימה הנקראת מצד המניח אינה אותה רשימה מצד העומד מולו. שיבוש הכיוון יכול להיראות כמחלוקת נוספת או כהיפוך רש"י ורבנו תם, ולכן הדיוק הטכני קודם להשוואה ההיסטורית.

הבדיקה והשינוי. התיקון ב-R2 קבע נקודת מבט מפורשת והבחין בין פירוש הברייתא. מכאן עדיין אין ראיה שסדרים שנמצאו בעתיקות תואמים במדויק לשתי השיטות. לשם כך צריך לבדוק את הפריט עצמו ואת כיוון קריאתו, ולא להסתפק בשם השיטה המוכר מן הפסיקה.

מצב לאחר הבקרה: תפילין: יש להגדיר נקודת מבט בסדר הפרשיות; מחלוקת פרשנות הברייתא אינה הוכחה לעצמה למנהגי בית שני. S10a.

יחידות המקור: S10a — מנחות לד ע"ב; רש"י ותוספות; S10b — שולחן ערוך, אורח חיים לד, א-ד · רשומת הפנקס

T26 — ממצאי תפילין

תיעוד: limit R2-R4 → suggestions archaeological R1

ההצעה והנימוק. הממצאים הובאו כדי להראות שמחלוקת במצווה רצופה יכולה להיות קדומה. דוחות הסתמכו על שמות חוקרים ופרסומים, לעתים בתיווך עוזרים. אבל דיווח על שונות בסדרי פרשיות אינו זיהוי של חפץ כרש"י או כרבנו תם; מספר הפריט, התיארוך והסדר הפיזי חיוניים.

הבדיקה והשינוי. בשיחה שנבדקה לא זוהה מספר קטלוגי. לכן לא הורחב המחקר לסקר חפירות בלתי ממוקד. נשמרו Milik, Yadin, Cohn, Adler ו-Schiffman כהפניות שדווחו, ולא כספרים שכולם נקראו במלואם. אי-זיהוי אינו מפריך קדמות; אי-אחידות אינה מוכיחה את צמד השיטות. שני גבולות אלה מגינים מפני מסקנות הפוכות אך בלתי מבוססות.

מצב לאחר הבקרה: ממצא קדום: פריט, תיארוך, כיוון וסדר פיזי נדרשים לזיהוי. שונות אינה הוכחת צמד רש"י/ר"ת; העדר פריט מזוהה אינו הפרכת קדמות.

יחידות המקור: S13 — דיוני תפילין ממדבר יהודה; S12b — שיחות קודש תשלי"ז: אחרון של פסח · רשומת הפנקס

T27 — שני זוגות ושתי טליתות

תיעוד: recurrence R3/R4 → objection R2 → proposal R1

ההצעה והנימוק. הסבר טכני טען ששני זוגות תפילין אפשריים, ואילו שני מנייני חוטים באותה כנף אינם אפשריים או מעוררים בל תוסיף. אולם השואל

אינו חייב להציע שני מניינים באותה כנף: אפשר לשאול מדוע אין שתי טליתות נפרדות. בכך מתבטל היתרון הלוגי של ההשוואה הטכנית.

הבדיקה והשינוי. הכיוון חזר גם לאחר שכבר הוקשה, אצל Gemini ובמסלול ב'. חזרת הטעות היא חלק מהערכת עקביות התיקון. מסקנת הסגירה אינה ששתי טליתות הן הנהגה נדרשת, אלא שהסבר אי-אפשרות באותו חפץ אינו עונה לשאלה. המענה צריך להימצא במעמד הדעות בפסיקה.

מצב לאחר הבקרה: שתי טליתות: הסבר בל תוסיף באותה כנף אינו עונה על שני בגדים. ההסבר הטכני לא התקבל כעיקר המענה.

יחידות המקור: S09 — מנחות מא ע"ב; S10b — שולחן ערוך, אורח חיים לד, א-ד; S10c — שולחן ערוך הרב, אורח חיים לד, ג-ה • רשומת הפנקס

T28 — מעמד ההכרעה

תיעוד: relapse R4 → correction R3 → proposal no-ruling R2

ההצעה והנימוק. תחילה הוצג ההבדל כך: ציצית הוכרעה ותפילין לא הוכרעו. שו"ע הרב אילץ לדייק: העיקר כרש"י, ובכל זאת ירא שמים חושש לרבנו תם. כלומר, הכרעה עיקרית וקיום חשש נוסף אינם סותרים. הטענה שאין הכרעה חזרה גם בניסוח R4 ונדרשה לתיקון בסגירה.

הבדיקה והשינוי. גם פסול הדדי לבדו אינו מסביר את ההבדל, שהרי השאלה במניין חוטים אינה פרט קישוטי. הממצא המבוסס הוא הבדל בהוראה המעשית: פסק מפורש במניין מול עיקר דין בצירוף הוראה לחשוש. הוא מסביר מה עושים כיום; מדוע ההיסטוריה הובילה להוראות שונות לא שוחזר במלואו.

מצב לאחר הבקרה: הכרעה בתפילין: "העיקר כרש"י" לצד חשש לר"ת. "אין הכרעה" ו"פסול הדדי לבדו מסביר הכול" תוקנו. מעמד הפסיקה מסביר את ההנהגה כיום. S10c.

יחידות המקור: S10b — שולחן ערוך, אורח חיים לד, א-ד; S10c — שולחן ערוך הרב, אורח חיים לד, ג-ה; S09 — מנחות מא ע"ב • רשומת הפנקס

בחזרה לשאלה: התשובה עוסקת במעמד שתי הדעות בפסיקה כיום. היא אינה מניחה שכשרות כפולה או קושי טכני הם ההסבר.

מה נשאר בידינו

חמש השאלות קיבלו תשובות במידות שונות: א', ג' וד' הובהרו חלקית; ב' נותרה פתוחה; בשאלה הצדדית הוסבר ההבדל בפסיקה כיום, בלי לשחזר את מלוא ההיסטוריה. זהו גם גבול המסקנה: אין להפוך סמכות עקרונית לסיפור היסטורי מוכח, ואין להפוך הסבר חלקי לפתרון שלם.

שאלת המקור בשלמותה

נוסח השואל כפי שנשמר בקובץ המקור. טענותיו מוצגות כאן לשם הבירור, ולא כאישור לכל פרט היסטורי. האזכור "עדת קורח" נשמר בגוף השאלה; התיקון הוא "מתי מדבר". ההכללה על גזרות, נתוני הממצאים והעדר הכרעה בתפילין נבחנים בהמשך.

בס"ד.

תוכן משיחות י"א ניסן ואחרון של פסח תשל"ז.

איך יתכן שנתעלמה הלכה מבני בתירא אם פסח דוחה שבת, בה בשעה שיש קביעות כזו מזמן לזמן – כקושיית הירושלמי. ומה שמתרץ, "כדי ליתן גדולה להלל", הרי זה נס הכי גדול, שבני בתירא וכל בני ישראל נהגו בפעם הראשונה בנוגע להקרבת הפסח שהי' בפירסום הכי גדול!?

[ומ"ש הצ"ח שנתעלמה מבני בתירא ההלכה שצריך לסדר הקביעות באופן שערב פסח לא יחול בשבת – הרי זה חידוש הכי גדול שלא אישתמיט בשום מקום לומר שבמשך כל השנים סידרו הקביעות באופן שערב פסח לא יחול בשבת, ובפרט שכך היתה הקביעות בפסח שבמדבר, ובפסח שבגלגל].

ועוד תמיהה, שלאחרי שהורה הלל שפסח דוחה את השבת, הנה כמה דורות לאח"ז נחלקו בזה ר' יאשי' ור' יונתן!

ועד"ז נשאלת השאלה בנוגע לכמה פלוגתות: ב"ש וב"ה בנוגע לציצית, רש"י ור"ת בנוגע לתפילין – איך נולדה פלוגתא בדבר שנהגו מדור לדור עד משה רבינו? (ובפרט שבנוגע לציצית ותפילין אין צורך לזכור איך נהגו לפנ"ז (כבקרבת פסח), שהרי אפשר לראות הציצית והתפילין שלהם).

ונקודת הביאור:

יש ענינים שבהם אין "פירושים מקובלים" ופס"ד ברור, אלא יש אפשרות ללומדם במדות שהתורה נדרשת בהם בכמה אופנים, ואכן נחלקו בהם חכמי ישראל במשך הדורות, והתנהגו לשיטתם: ב"ש כדעתם וב"ה כדעתם.

[ואין מקום לשאלה כיצד נהג משה רבינו בעצמו – כיון שבהסתלקות משה נשכחו ג' אלפי הלכות וכו'].

וגם לאחר שבידור מסויים נפסקה הלכה (כדעת הרוב), הנה בידור שלאח"ז יכול ב"ד לחזור ולפסוק כדעה הב', גם אם אינו גדול ממנו בחכמה ומנין, ועד שאפשר לחלוק גם על משה רבינו (ורק בנוגע לשינוי גזירה ותקנה צריך שיהי' גדול ממנו). אמנם, לאחר חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על דורות הראשונים, ועד"ז לאחר חתימת הגמרא, ולאחר זמן הגאונים וכו'.

בנוגע לתפילין שנחלקו רש"י ור"ת שהיו לאחר חתימת המשנה, עכצ"ל שבכל הדורות היתה בזה מחלוקת, ולא נקבעה הלכה ברורה, וכפי שמצאו תפילין מזמן בית שני הן כרש"י והן כר"ת, כיון שיש שנהגו כך ויש שנהגו כך (ואין צורך לומר שהם תפילין שנגנזו בגלל שלא נעשו כהלכה).

ובנוגע לפלוגתת ב"ש וב"ה בציצית – הנה גם אם בדור מסויים נקבעה הלכה כדעה אחת, יכולים ב"ש וב"ה, לפני חתימת המשנה, לחזור ולחלוק.

[ומה שאמרו לרבב"ח שראה מתי מדבר שהי' לו למנות חוטי הציצית לברר אם כב"ש או כב"ה – הרי זה לפי שרצו להכריע ולקבוע ההלכה, ואילו היו יודעים איך נהגו בדור המדבר, היו מקיימים דברי חכמים וסומכים עליהם].

ועד"ז בנוגע לערב פסח שחל בשבת – שבכל הדורות היו ב' שיטות אם פסח דוחה שבת או לא, ולכן, גם לאחר שהלל הורה שפסח דוחה שבת, יכולים ר' יאשי' ור' יונתן לחזור ולחלוק עליו (אף שהי' גדול מהם).

ומה שנתעלמה הלכה מבני בתירא – אין הכוונה שנתעלמה מהם הלכה פסוקה שנהגו בה במשך כל הדורות (שהרי במשך כל הדורות נחלקו בזה), אלא שנתעלמה מהם ההלכה שהוכרעה בפעם האחרונה [כלומר: גם אם היו זוכרים מה היתה הכרעת הרוב בפעם האחרונה, היו יכולים לפסוק באופן אחר ממה שפסקו הב"ד שלפניהם, אלא שכך היתה המציאות ששכחו מה היתה הכרעת הרוב, כדי שגם הם יתנהגו כן, ולא יצטרכו לפסוק הדין בעצמם ע"פ המדות שהתורה נדרשת בהם]. ולכן לא יפלא איך נשכח כיצד היתה הכרעת הרוב, כיון שהכרעת הרוב – אם רוב בנ"י הקריבו הפסח בשבת או לא – יכולה להיות אפילו ע"י אחד יותר.

מהענינים הדורשים בירור בכהנ"ל:

א) לכאורה חידוש גדול לומר שבמשך כל הדורות נחלקו אם פסח דוחה שבת או לא, וכל פעם עשו באופן אחר – בה בשעה שמצינו רק פעם אחת בש"ס שנתעלמה הלכה מבני בתירא, ורק מחלוקת אחת של ר' יאשי' ור' יונתן, ומלבד זאת לא נזכר בשום מקום (בסה"ד וכו') אודות ויכוח ושקו"ט בזה.

ב) "נתעלמה הלכה" פירושו שנתעלם פסק ההלכה שנפסק בפעם האחרונה (ע"פ הכרעת הרוב – של חברי הב"ד, שעפ"ז נהגו כל ישראל), ולא שנתעלמה ההנהגה בפועל של רוב בנ"י, שעפ"ז נצטרך לומר שלא הי' פס"ד ברור של ב"ד, אלא כל אחד מישראל שאל אצל רבו אם להקריב בשבת או לא, היינו, שבו הדבר תלוי להחליט אם רצונו להתנהג כדעת רב פלוני או רב אלמוני שנחלקו בימיו, או להחליט אם רצונו לנהוג כר' יאשי' או כר' יונתן.

ג) למאי נפק"מ מה היתה ההכרעה בפעם האחרונה דוקא – הרי ה"ב"ד שבדורך" יכול לדרוש בי"ג המדות ולפסוק כפי שנראה לו, אפילו בניגוד למשה רבינו, וא"כ, גם אם אין רצונו להכנס בעובי הקורה ולדרוש ולפסוק בעצמו, אלא לסמוך על ב"ד שלפניו, למה לא יוכל להחליט שרצונו לסמוך על ב"ד גדול יותר, שלפני פניו, עד לב"ד של משה רבינו! ולכאורה דוחק גדול לומר שמחד גיסא יש ביכלתו לחלוק על ההכרעה האחרונה ולפסוק כפי שנראה לו, ולאידיך גיסא, אם אינו רוצה לפסוק בעצמו אלא לסמוך על מה שכבר פסקו בזה, אזי הכלל הוא ש"הלכה כבתראי" דוקא.

ד) מהו הכלל בדבר: מתי מחליט הב"ד לסמוך על ב"ד שלפניו – כמו בני בתירא, שאילו זכרו מה היתה הכרעת הרוב בפעם האחרונה היו נוהגים כן, או כמו חכמי דורו של רבב"ח שהתרעמו שלא בדק הציציות של עדת קורח, כדי שיוכלו לסמוך על זה ולקיים דברי חכמים; ומתי מחליט הב"ד לדרוש ולפסוק בעצמו ע"פ י"ג המדות, גם אם זה בניגוד לפסק הב"ד שלפניו – כמו ר' יאשי' ור' יונתן, שאף שידעו הפסק של הלל, החליטו לדרוש ולפסוק בעצמם?

[עוד פרט צדדי: בשיחת אחש"פ ע' מד בשוה"ג: ועד"ז צ"ל בנוגע לציצית ותפילין, שבזמן גלות בבל נשכחה הכרעת הרוב". ויש לעיין מהו החילוק בין ציצית לתפילין-למה בימינו יש ב' סוגי תפילין, דרש"י ודר"ת, אבל אין ב' סוגי ציצית, דב"ש וב"ה].

תיעוד ומגבלות

בירור זה יצא משאלה קטנה לכאורה: מה פירוש "נתעלמה הלכה"? בהמשך התברר שהמילה "רוב" נושאת שתי משימות שונות: להסביר סמכות של הכרעה, ולהסביר כיצד זיכרון עשוי להיות דק. הצעה שנראתה מועילה למשימה אחת לא הספיקה לשנייה. זו אינה רק שאלת ניסוח; זהו לב הבירור.

המחקר התנהל בארבעה סבבים. במסלול א' השתתפו ChatGPT כמנהל ועורך, Claude, Grok, ובשלבם מוקדמים גם Gemini; התקבל גם דוח R3 של Gemini. במסלול ב' פעל Grok Bot בנפרד. החומר משולב כאן לאחר הסגירה. שמות עוזרי המחקר המוזכרים בדוחות הם דיווח של המחבר; אין לראות בהם אימות עצמאי נוסף.

המהדורה משמרת את השאלות, ההצעות, המקורות, החזרות והגבולות. היא אינה תמליל של כל הודעות השיחה. בקובץ הארכיון הנלווה נשמר החומר הזמין: שאלת המקור, מזכרי המנהל, פרומפטים, דוחות מסלול ב' וקובצי הסגירה. חלק מדוחות מסלול א' נמסרו בגוף השיחה ולא קיימים אצלנו כייצוא

מלא נפרד; קטע R1 בהקשר נקטע. אין להשלים את נוסחם בהמצאה. פנקס הטענות ומפת הסבבים הם עריכה אנליטית מפורשת.

מצבי הבדיקה מתייחסים ליחידות מוגדרות: V-T — טקסט דיגיטלי שנקרא; V-I — צילום שנקרא; P — תיווך או הפניה; U — לא נבדק. "נקרא" אינו "הוכח כל מה שהוסק ממנו". הקריאה בצילומי השיחות מתועדת אצל המנהל בסבבים R2-R3; כשל גישה אצל חוקר אחר אינו מבטל אותה, ואינו מקנה לו קריאה משלו.

אין כאן הסכמה בין מודלים כראיה, ואין "סגירה" שפירושה מיצוי כל ספרות התורה. המחזור נסגר משום שהמקורות המוגדרים נבדקו וההצעות קיבלו מעמד. ראיה חדשה עשויה לפתוח סעיף מסוים. הביקורת הבאה המבוקשת היא ביקורת שיפור של החוברות — הסבר, מבנה, תרגום ועיצוב — ולא סבב מחקר כללי נוסף.

מפת התיעוד וחוסרי הארכיון

החוברת היא עריכה אנליטית מורחבת של ההצעות והנימוקים שנמסרו. אין כאן שחזור של מחשבה פנימית שלא נכתבה, תמליל שיחות מדומה או ייחוס בכורה שלא תועד. הדוחות המקוריים השמורים נכללים בחבילת הקבצים, לרבות טעויות שנמשכו. תיקון בחוברת אינו משנה את הדוח ההיסטורי.

סימול	תוכן	גבול
M1	מזכר הפתיחה R1, עשרים משימות	מסמך מלא שמור; אינו דוח תשובה של כל המשתתפים
M2	חקירת המנהל וחבילת מקורות R2	כולל נוסח השאלות ועוגני צילום
M3	חקירת המנהל וחבילת R3	כולל יחידות חדשות ומפת קריאה
M4	בקרת R4 וסגירת R4	כולל CLOSE-01-10 ותיקוני המנהל
B1-B4	דוחות Grok Bot המקוריים R1-R4	ארבעה קבצים מקוריים מלאים שמורים
A2-A4	דוחות מסלול א' שנמסרו בשיחה	R2-R4 זמינים בהקשר; אין ייצוא מילולי מלא של כל R1
P2-P4	משימות שנשלחו לחוקרים	אינן דוחות שהתקבלו; אינן ראיה לביצוע
V1	ביקורות השיפור על מהדורת החוברות	אחרי סגירת המחקר; הערכת הסברה ועיצוב בנפרד

חומר שלא נשמר בשלמותו אינו מוחלף בהשערה. כאשר ידועה טענת R1 רק מפנקס חזרה ב-R2, כך היא מתוארת. גם שמות מהדורות ותוויות אימות שנאמרו בדוח אינם מאושרים מעצם העתקתם. מהדורות הקורא נשארות 3.1; שתי מהדורות המחקר הן 3.2. חלוקת הגרסאות מתועדת כדי שלא יוחלף קובץ שאושר ללא צורך.

מפת הכיסוי: עשרים משימות הפתיחה

מספרי Q הם של משימות הפתיחה, לא של שאלות א'-ד'. מפת הכיסוי מראה היכן נשמר כל ענף לאחר שינוי המבנה; אין בכך הצהרה שכל המשימות הושלמו. למשל, קולציית כתבי יד ותולדות הממצאים נשארו בגבולות P/U.

משימה	נושא	תיקים
Q01	נוסח הסיפור ומקבילות	T01
Q02	מה נשכח	T02-T05
Q03	מחזוריות	E04 ;T06
Q04	מדבר וגלגל	T07-T08
Q05	גדולה להלל	T09
Q06	דרשה וקבלה	T37-T39 ;T10
Q07	מנהג הציבור	T14 ;T11
Q08	הרוב	T40 ;T12-T15
Q09	בית דין מאוחר	T29 ;T16
Q10	חתימות ובתראי	T30-T33 ;T17
Q11	דוברי המדרש	T18-T20
Q12	כל הדורות	T41 ;T21
Q13	שכחת משה	T22
Q14	מניין ציצית	E03 ;T23
Q15	מתי מדבר	T34 ;T24
Q16	תפילין וממצא	E08 ;T25-T26
Q17	שתי הנהגות כיום	E01-E02 ;T27-T28
Q18	מפת המקרים	T44 ;T29-T35
Q19	ביקורת הנחות המזכר	T44-T45

משימה	נושא	תיקים
Q20	מודל מסכם	T44-T46

R1 — מפת פתיחה רחבה, ועוגן חסר

סבב הפתיחה פרש עשרים יחידות: הסיפור ומקבילותיו, משמעות השכחה, מחזוריות, מדבר וגלגל, ההסבר ההשגחתי, דרשה וקבלה, מנהג ורוב, בית דין מאוחר וחתימות, המדרש, שכחת משה, ציצית, מתי מדבר, תפילין, ההשוואה ביניהם ומודל מסכם. זו הייתה מפה מועילה; היא לא הייתה הכרעה.

הכשל המהותי היה דיון בכוונת השיחות לפני שנקראו הקטעים המקוריים. בחלק מהדוחות הוצע "לתקן" את השיחה למחלוקת על מקור הדין בלבד; בהמשך התברר שהשיחה עצמה מתייחסת לצמצום זה ורואה בו דוחק. גם המנהל נדרש לתקן: ארבע שאלות השואל המקוריות לא הועברו במלואן, והדיון הוסט לארבע טענות משוחזרות.

תיקונים נדרשו גם בפרטים: מתי מדבר הוחלפו בעדת קרח; נזיפת החכמים הוצגה כדחיית בירור היסטורי; מניין החוטים והיחס לבית הלל שובשו; הסבר בל תוסיף לא ענה למבחן שתי הטליתות; מסקנות ארכיאולוגיות נוסחו בנחרצות יתר. הטעויות נשמרות כחלק מתולדות הבירור, אך אינן חלק מתוצאתו.

מסלול ב' הציע כבר בפתיחה להפריד דין, דרשה, פסק ומנהג, אך גם בו השיחות היו חסרות והטענה לשכחת פסק רוב הוערכה בלי קריאתן. התרומה נמדדת באיכות ההבחנה ובבדיקתה, לא בכך שמסלול נוסף הציע אותה.

הסבב לפי משתתף — מה נעשה ומה השתנה

ChatGPT

מזכר הפתיחה פרש עשרים משימות והציע לבדוק ארבע משמעויות לשכחה. בכך נוצרה מפה רחבה של סוגיות ולא רק תשובה יחידה. אולם ארבע שאלות השואל הוחלפו בחלק מהמסירה בארבע טענות משוחזרות. נוסף על כך, גוף השיחות לא שימש עדיין עוגן. משום כך חלק מהביקורת פגע בהשערת המזכר במקום לענות על מה שנשאל. R2 נדרש לתקן את הקלט, לא רק את התשובות.

תיעוד: T44-T45, T01-T10; Q01-Q20; memo opening R01

אין בידינו ייצוא מלא של שלושת דוחות הפתיחה. טענותיהם ניתנות לשחזור מוגבל מפנקסי התיקונים שלהם ומביקורת המנהל: צמצום המחלוקת למקור, היפוך דוברים, פירוש גערת רבב"ח, מספרי לוח והשוואת תפילין וציצית. אין לייחס בכורה לכל אחד מהכיוונים או לתת ציון נפרד לכל דוח חסר. רשומות T מציינות את תיקון הטענה ולא מעמידות פנים שנשמרה כל דרך הצגתה המקורית.

תיעוד: record R1 incomplete ;memoranda coordinator and corrections R2 Later

Grok Bot

המסלול העצמאי קרא את סוגיות היסוד והעמיד טבלאות של ידיעה, סמכות ומעשה. הוא סימן את השיחות כחסרות ואת הארכיאולוגיה כמשנית. מודל ההכרעה האחרונה הוערך אצלו כמוחלש משום שלא נמצא בתלמוד, אך קריאת השיחה טרם נעשתה; לכן זו הייתה ביקורת על ביסוס המודל, לא הוכחה שאינו מופיע בשיחה. הועלו גם הסברים חלופיים לציצית: הכרעת אמוראים, עלות ונראות, טיפוס המחלוקת ובת קול. חלופות אלה מתועדות בנפרד להלן.

תיעוד: report retained full ;Q01-Q20 B-R01

R2 — חוזרים לשאלות ולשיחות

המנהל איתר את ההנחות ואת המקבילה המוגהת וקרא את העמודים הנוגעים לדיון. מכאן הופרדו שתי שאלות: האם פירוש שכחת ההכרעה אכן מופיע בשיחה — כן; והאם מנגנונו מוסבר במקורות שנבדקו — עדיין לא. אימות הייחוס לא היה הכרעת הפירוש.

Grok ו-Claude הודיעו שלא הצליחו לפתוח את הצילומים בעצמם. השקיפות נכונה, אך הדוחות נשארו מתווכים ביחס ללשון השיחות. Gemini הציג קריאת צילום ונוסחי עברית כציטוט; מאחר שהמקור ביידיש ולא סופקו עוגנים מספקים, טענת הקריאה לא אושרה בידי המנהל. אין להסיק מכאן שלא הייתה קריאה, אלא שהדיווח אינו בסיס לאימות שלנו.

ההתקדמות העיקרית הייתה מיפוי הדוברים במדרש: ר' יאשיה משיב בגזרה שווה, ר' יונתן משיג קודם לכן. הופרדו גם רוב דיינים, רוב נוהגים ותיאור מקוצר בהנחה. בשאלה ג' הוצעה הבחנה בין רציפות פסק לבין שינוי הכרעה; בשאלה ד' הופרד כוח הראיה של מעשה קדום מסמכות מוחלטת שלו.

הצעות שעדיין דרשו תיקון: "אין קטגוריה של הסתמכות על קדום"; "חובה לדרוש כשיש טעם"; "אין הכרעה בתפילין"; והסבר משבר שלטוני בלי מקור. הסבב הבא נקבע לבדיקות מוגדרות — עדויות, יבמות, ביצה וסמכות — ולא לעוד ניסוח כללי של אותן מסקנות.

הסבב לפי משתתף — מה נעשה ומה השתנה

ChatGPT

המנהל איתר את שתי ההנחות ואת לקוטי שיחות, והפריד קונטרס, מספור כרך ונוסח מוגה. סעיף כב והערה 33 שינו את היחס להצעת "מקור בלבד"; עמ' מג-מד הפכו את שאלת הרוב למרכזית. חבילת המקורות החזירה את נוסח השאלות והדגישה שקריאת המנהל אינה קריאת המשתתפים. התיקון החשוב היה להפסיק לדון בייחוס שנמצא ולרכז את המאמץ בהסבר המנגנון שלא נמצא.

תיעוד: table scan S12a/S12b/S21 ;R2 Coordinator

Grok

Grok הציג פנקס תיקונים וקריאת עוזרים בשמותיהם, והצהיר שצילומי השיחות לא נפתחו אצלו. תרומתו הייתה הפרדת ארבע עוצמות הטענה ההיסטורית ושלוש קריאות הרוב, תוך השארת שאלות פתוחות. הוא תיקן מתי מדבר ומניין חוטים. לעומת זאת, תקדים "סמיכה, ר' יהודה בן בבא/יבנה" ערבב מוסדות, והצריך תיקון בסבב הבא. הדוח היה מועיל בעיקר במיפוי פערים ולא באימות לשון השיחות.

תיעוד: T18-T28 ,T12-T15 ;R2-GROK-01-14

Claude

Claude התמקד בסמכות ובהסתמכות. הוא חזר מן השלילה המבוססת על רש"י "הלכה זו" ומן הצמצום למקור בלבד, ובנה את הצעת הרציפות: בחירה בפסק קדום כנגד המאוחר היא הכרעה חדשה. החידוד היה פורה, אך נוסח כ"אין קטגוריה שלישית" מעבר למה שהמקורות הוכיחו. גם ההצעה שהגזרה השווה מוסרת כשירות בלבד והניסוח שאין הכרעה בתפילין נשארו טעונים תיקון.

תיעוד: T39 ,T34 ,T29-T31 ;R2-C1-17

Gemini

Gemini תיקן סדרי פרשיות, מספר חוטים וזיהוי מתי מדבר. הוא הציע לחלק בין ספק המחייב חיפוש מסורת ובין בהירות דרשנית המחייבת פסיקה עצמאית.

אולם שפת החובה הייתה חזקה מן המקורות. טענות לקריאת צילום והצגת ניסוחים בעברית לא לוו בעוגנים מספיקים לשיחה שביידיש. אין קביעה שלא קרא; יש הבחנה בין הצהרת קריאה לבין אימות שהמנהל יכול להסתמך עליו.

תיעוד: review R3/manager later ;corrections R2-GEMINI

Grok Bot

במסלול ב' דווח על פתיחת צילומי HebrewBooks ועל שימוש בתמונה מול OCR משובש. בעקבות זאת השתנה מעמד הייחוס של הכרעת הרוב: כבר לא השערת מזכר בלבד. עם זאת נשארו טעויות מספר חלק ומיקומים, שנדרשו לתיקון בהמשך. הדוח הפריד השגת המקור מן הקושי, מיפה מחדש את א'–ד' והודה שכסף משנה לא נפתח ישירות באותו סבב. תיאור הגישה נשמר כדיווח הסבב, ולא כשדרוג גורף של כל המקורות.

תיעוד: table source-access retained ;7-0§§ B-R2

R3 — מבחן המסגרת, והסכנה שבתווית "נפתר"

Grok הציב ארבעה מבחנים למנגנון הרוב: נאמנות ללשון, מסגרת הלכתית, הסבר השכחה ותוקף ההכרעה. כוח הטבלה היה בכך שפתרון לאחד אינו נחשב פתרון לכולם. הסבב גם תיקן את ערבוב שני מובני הסמיכה ואימת את פסק שבלי הלקט במניין.

Claude העמיק בפירושי עדויות ובמקרה של שלושה בתי דין. ההבחנה בין טעם קדום שאומץ מחדש לבין הסתמכות מכוח גדלות הייתה מועילה. אולם שאלה ב' סומנה אצלו "תשובה מבוססת" אף שמנגנון הרוב נותר חסר; יבמות אינו מוכיח מה נשכח מבני בתירא. בהמשך הוא חזר מן הסימון. גם הבחנתו ברמב"ן והחלתה על מופנה נדרשו לבדיקה.

בדוח Gemini חזרו טעויות שכבר נדונו: טבלת הבבלי שילבה בו חומר מן הירושלמי, פסקת רש"י יוחסה שלא כראוי, אחידות המקדש הוכרזה כמוחלטת, והסבר הציצית חזר לאותה כנף במקום שתי טליתות. הבעיה אינה טון ביקורתי אלא ראיות שאינן נושאות את עוצמת המסקנה. בשל כך לא נדרש ממנו מחקר R4 נוסף.

מסלול ב' קרא עוגני צילום ב-R3 ודיווח על גבולותיהם, אך גם שם מפת פסקאות אינה פתרון למנגנון. השוואת המסלולים נעשתה בסגירה בלבד. לא נשמרה הפרדה כדי לייצר שני קולות מסכימים, אלא כדי למנוע מסיכום מוקדם להפוך להנחת עבודה משותפת שלא נבדקה.

ChatGPT

הבקרה הוסיפה את פירושי עדויות, יבמות וביצה, וקראה מחדש את עוגני השיחות. היא ביטלה שתי פשטנויות: אין מסלול הסתמכות על קדום, ואין שום שונות מעשית במקדש. גם "העיקר כרש"י" הוצב מול טענת העדר ההכרעה. המנהל תיקן את דרך העבודה ודרש לקרוא את שאלות המקור, אך העובדה שתמונת המקורות לא הגיעה לחלק מהמשתתפים השאירה פער ביצוע בין המשימה ובין יכולת האימות שלהם.

תיעוד: T28-T30/T40 ;N01-N08 ;R3 Coordinator

Grok

ארבעת מבחני הרוב היו התרומה המרכזית: לשון, מוסד, שכחה ותוקף. הם מנעו מהצלחת מודל בסעיף אחד להיחשב פתרון לכל השאלה. Grok תיקן את הסמיכה, איתר שבלי הלקט ושמר את ב' כלא נפתרה. הוא גם הדגיש שמחלוקת בהלכתא למשיחא יכולה להיות בתוכן הדין. חולשתו העיקרית נשארה תיווך השיחות; מפה מפורטת מן המנהל אינה קריאת צילום עצמית.

תיעוד: tests majority four ;R3-GROK-01-07

Claude

Claude פיתח את פירושי עדויות ואת שלושת מצבי בית הדין המאוחר. בכך נחשף ההבדל בין שכנוע בטעם קדום להסתמכות על גדלות בלבד. אבל ייחוס המפרשים התערבבו; ב' סומנה כמבוססת למרות חסרון המנגנון; ושלילת משקל גדלות הוכרזה מעבר לראיה. השערת ר' ישמעאל בהפנאה הייתה בעלת יעד בדיקה, אך נשענה על שיוך הפוך ש-R4 נועד לחשוף.

תיעוד: scenarios three-court ;R3-CLAUDE-01-12

Gemini

הדוח קבע שהשחיטה המפוצלת נשללת הלכתית ומעשית, ושהשאלה הצדדית מיושבת לחלוטין. בפועל חזרו ערבוב מסורות הלל, ציטוט לא נכון ברש"י והסבר הכנף שאינו עונה על שתי טליתות. לצד זאת נשמרו תיקונים מועילים, ובהם הכרה בעיקר הדין כרש"י. ההחלטה שלא להקצות R4 נבעה מחזרת שגיאות יסוד ומעלות הבקרה, לא מעצם הביקורת על השיחה ולא מפסילת כל שימוש עתידי במודל.

תיעוד: critique R4 coordinator ;tables and narrative R3

הדוח מיפה את עמ' 655–656 לפי תפקיד כל פסקה והציג עוגני קריאה. הוא הפריד רוב כראיה מרוב כמקור סמכות, אך מיפוי מדויק לא פתר את החיבור ביניהם. עדויות והגזרה השווה נידונו במסגרת המסלול העצמאי. נותרו טעות מקום תחילת סעיף נ וכשל באיתור המקבילה במכילתא, לצד ניסוחים שהצריכו הפרדה מדויקת יותר בין הבבלי לירושלמי.

תיעוד: R4 in corrected location 50§; map paragraph B-R3

R4 והסגירה — מה נוסף באמת

Grok בחן ציבור כראיה באמצעות פאה ז, ה, ואת תחולת ממרים א, ה. המודל החדש נתן לציבור תפקיד מוכר בבירור הלכה רופפת, אך לא הסביר מחצה ועוד אחד או עדיפות הכרחית לפעם האחרונה. מסקנתו שהמנגנון נשאר פתוח נשמרת; טענות על ציבור כולו ועל ייחוס ההיתר לשאלה שנייה לרש"י תוקנו. Claude תיקן את שיוך ר' ישמעאל ואת גבולות עדויות, נסוג מסגירת ב' והכיר במקור למשקל גדלות. לצד ההתקדמות חזרו שלוש הכללות: קבלת המידה בלבד ברמב"ן, הפנאה מצד אחד בלבד, והעדר הכרעה ברורה בתפילין. בקרת המנהל הבחינה בין קבלת דין מסוים בגזרה שווה, הפנאה שהוכחה בצד אחד, והכרעה עיקרית לצד חשש נוסף.

Grok Bot שמר בניסוחו על קבלה מסוימת ועל ההבדל בין ראייה לסמכות. הוא תיקן סדרי בבלי וירושלמי ומיקום סעיף נ, אך שגה בשם המכילתא וחזר למבחן שני מניינים באותה כנף. אלה תוקנו בסגירה, בלי למחוק את התרומה המועילה.

בבדיקת הסגירה נוספו הרשב"א והריטב"א בעבודה זרה ז. הם חייבו לצמצם גם את ניסוחי המנהל: לא כל הסתמכות על קדום אסורה; לא כל שונות בהוראות בלתי אפשרית; וטעם אחר אינו בהכרח חידוש שלא נאמר מעולם. ההחלטה לעצור אינה קביעה שמקור עתידי בוודאי לא ישנה דבר.

הסגירה שומרת שאלה פתוחה מרכזית, מנגנון הרוב, ושני בירורים חלקיים: בחירת תקדים ועילת פתיחת העיון. ההבדל המעשי בתפילין וציצית מוסבר ממעמד הפסיקה. אין צורך בסבב כללי נוסף כדי להחליף מצב זה בהסכמה מילולית.

Grok

Grok בדק את מודל הציבור כראיה ואת ממרים א, ה. בכך נוסף ניסיון ממש למנגנון, ולא רק ניסוח אחר של הדוח הקודם. הוא קבע שהפרש של אחד והפעם האחרונה אינם נובעים מפאה. בסגירה תוקנו שלושה פרטים: ייחוס לתוספות במקום רש"י, ציבור נראה במקום הוכחת כל יחיד, ואיזיהוי החומרא בפסח באופן אוטומטי. מסקנתו שב' נשארה פתוחה נשמרה.

תיעוד: CLOSE-06/07/08 ;tests Peah/Mamrim ;R4-GROK-01-03

Claude

Claude משך את חיבור ר' ישמעאל להשגה, תיקן ייחוס עדייות, הכיר במשקל גדלות והוריד את ב' ממעמד תשובה מבוססת. אלה חזרות מהותיות. אולם בסיום צמצם מדי את קבלת הרמב"ן, הסיק הפנאה מצד אחד בלבד והחזיר העדר הכרעה בתפילין. הבקרה לא הסתפקה בפנקס התיקונים בפתיחה: היא בדקה אם התיקון נשמר גם בתוצאה. כאן התבררה חשיבות ההבחנה בין נכונות לתקן לבין עקביות התיקון.

תיעוד: CLOSE-01-05 ;R4-CLAUDE-01-10

Grok Bot

מסלול ב' שמר על קבלה של לימוד מסוים ברמב"ן ועל ההבדל בין ציבור כראיה ובין יצירת דין. הוא תיקן את סדר הסוגיה ואת מקום סעיף נ, וסימן את תחולת ההסבר על "מועדו" כחסרה. מנגד, שם המכילתא שגוי והמבחן הצדדי חזר לאותה כנף. הסגירה קיבלה את הניתוח המועיל ותיקנה את הפרטים; עצמאות המסלול אינה מעניקה חסינות מבקרה.

תיעוד: CLOSE-09/10 ;1/2 Focus B-R4

ChatGPT

המנהל קרא את דוחות הסיום והשווה רק אז בין המסלולים. בדיקת הרשב"א והריטב"א צמצמה גם טענות שלו. סגירה הוגדרה כהחלטה על מצב הבירור, לא הוכחה שאין עוד ספר שיכול לשנות דבר. ב' נשארה פתוחה, ג' וד' חלקיות, והשאלה הצדדית נענתה במישור ההנהגה כיום. הכשל שנותר במהדורה הקודמת היה עריכתי: העושר הזה נשמר בארכיון ובפנקס אך לא הוסבר דיו בגוף החוברת.

תיעוד: T32/T33/T46 ;CLOSE-01-10 ;closure Final

Gemini לא השתתף ב-R4. העדר דוח אינו ציון אפס; תוצאת R3 אינה מוצגת כתוצאת R4. ביקורתו המאוחרת על עיצוב החוברות היא משימה נפרדת.

מהלך הסברות, הבדיקות והתיקונים

T44 — גבולות הביאור המסכם

תיעוד: R1 18-20 Q → all rounds

ההצעה והנימוק. המודל המסכם הפריד בין דין, מקור, פסק ומעשה. כוחו היה לסדר קשיים שנדמו סותרים: אפשר לדעת מעשה ולא את סמכותו, או לדעת מקור ועדיין לחלוק על תחולתו. המסלול העצמאי תרם להבחנות דומות בלי שהדבר ייחשב ראייה מצטברת לתוצאה.

הבדיקה והשינוי. הביקורת המרכזית הייתה שההבחנה אינה מנגנון. כדי לפתור את ב' צריך לחבר אותה לזיכרון הרוב, לסמכות ולמעשה המקדשי. המהדורה העיונית אינה חוזרת כאן לטבלת מושגים למתחילים; היא מתעדת מדוע כלי הניתוח התקבל ומדוע לא הוכרז בעזרתו שכל השאלות נענו.

מצב לאחר הבקרה: המודל המסכם: הפרדת דין, מקור, פסק ומעשה מועילה, אך אינה מחליפה מנגנון. טבלת אפשרויות אינה ארבע תשובות מוכחות.

יחידות המקור: S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י; S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד; S12b — שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח · רשומת הפנקס

T45 — כללי אימות ותיעוד

תיעוד: R1 omissions → R2 records access → R3/R4 rules verification

ההצעה והנימוק. כשלי גישה למקורות נעשו בעצמם חלק מן המחקר. המנהל קרא קטעי צילום, Grok ו-Claude לא פתחו אותם, ומסלול ב' דיווח על קריאה בשלבים שונים. סימון V של אדם אחד אינו עובר לאחר; חזרה על תמצית אינה קריאת מקור חדשה.

הבדיקה והשינוי. גם למנהל היו כשלים: השאלות המקוריות לא נמסרו בשלמותן בתחילה, וחבילת תמונות לא הייתה נגישה לחלק מן המשתתפים. לכן נשמרים בארכיון פרומפטים ודוחות בנפרד. מהדורה 3.2 מרחיבה את התיעוד הקיים בלבד; אינה מוסיפה קריאות חדשות או משלימה הודעות חסרות מן הדמיון.

מצב לאחר הבקרה: מקור שנמצא אינו פירוש שהוכח; הסכמת מודלים אינה ראייה; היעדר גישה אצל אחד אינו העדר מקור. שאלות השואל המלאות קודמות לשחזור שלהן.

יחידות המקור: S12a — שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן; S12b — שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח; S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב · רשומת הפנקס

ההצעה והנימוק. בסוף R4 הומלץ לעצור. הנימוק המעשי היה שסבב כללי נוסף צפוי לחזור על הבחנות שכבר נוסחו, בעוד הפער שנותר ממוקד. היה צורך לסייג אמירות כאילו שום מקור עתידי לא ישנה תוצאה: עצם הסגירה כבר הוסיפה ראשונים ששינו כמה הכללות.

הבדיקה והשינוי. סגירה פירושה קיבוע מצב המחקר הנוכחי: מה הוכח, מה נדחה ומה נשאר פתוח. הבקשה הנוכחית אינה R5 ואינה משנה את המסקנות; היא דורשת להראות את הדרך במלואה. לכן הרחבת החוברת נעשית באמצעות תיעוד, נימוק והשוואה, ולא באמצעות המצאת פתרון כדי להצדיק נפח נוסף.

מצב לאחר הבקרה: הפסקת הסבבים היא החלטת עבודה. אין להכריז שכל מקור נוסף חסר תועלת, שכל הקשיים יושבו או שהשיחה הופרכה.

יחידות המקור: S18 — עבודה זרה 2 ע"א ומפרשים; S19 — ירושלמי פאה ז, ה; S20 — רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב · רשומת הפנקס

כיוונים נוספים שעלו ולא נעשו למסקנה

רשומות אלה משלימות את 46 תיקי הליבה. הן משמרות גם רעיונות צדדיים, בדיקות מוצעות וכיוונים שלא הבשילו; עצם הופעתם אינה אישור לתוכנם.

E01 — עלות, נראות ונוחות

מסלול ב' ב-R1 הציע שהבדל העלות או הנראות בין זוגות תפילין לבין טליתות תרם לשימור מנהג כפול. זו השערה על תולדות מנהג, לא מקור הלכתי. לא נערך מחקר עלות, שימוש או מנהג המוכיח אותה, והיא גם אינה מסבירה לבדה מדוע הפוסקים הורו כך. לכן היא נשמרת ככיוון שלא בוסס, בלי להכניסו לתשובה לקורא.

E02 — פרמטר מספרי לעומת סדר נסתר

הוצע שמניין חוטים גלוי מחייב אחידות, ואילו סדר פרשיות נסתר מאפשר שונות. מבחינה תיאורית אלה מבנים שונים, אך לא הוכח שההבדל הפיזי יוצר דין שונה של חשש לשיטה שנדחתה. שתי טליתות הן שוב מבחן נגד. לכן אין למחוק את ההצעה מן ההיסטוריה, ואין להציג אותה כהסבר הלכתי מוכח.

E03 — בת קול ואחידות בית הלל

ב-R1 הוצע שכלל הלכה כבית הלל סייע לסגירת מחלוקת הציצית. דווקא כאן

נפסק מניין בית שמאי, ולכן הכלל הרחב אינו ההסבר הישיר לפסק זה. עירובין נשאר מקור לרקע הכרעה בין אסכולות; אין להשתמש בו כדי להפוך ארבעה לשלושה או לייחס את הכרעת רב פפא לבת קול בלי מקור.

E04 — סידור הלוח לפי הצל"ח

לפי תיאור השאלה והדוחות הובאה הצעת הצל"ח שסידרו שלא יחול י"ד בשבת. היא מציעה לנתק בין אפשרות לוחית לבין תדירות מעשית. גוף כל מפרשי פסחים לא נקרא כאן ברצף, ולכן אין בחוברת פסק דין על מלוא שיטתו. מה שנשמר הוא ההצעה, מקומה בקושיית השכחה והצורך שלא להחליף אותה בחישוב לוח קבוע.

E05 — משבר שלטוני או מסורת שנקטעה

שבר שלטוני וגזירות הוצעו כהסבר לזיכרון חלש או לפיצול מוסדי. אלה תרחישים אפשריים במופשט, אך בדוחות לא נמצא עוגן המקשר אותם לאירוע בני בתירא הנדון. Gemini משך את ההצעה. גם ייחוס שכחה לגלות בבל בשיחה אינו רישיון למלא כל פער מאוחר בהיסטוריה פוליטית שלא נבדקה.

E06 — פרוטוקול אבוד ופרטי ענישה

בדוחות התיקון נמשכו תיאורים של פרוטוקול אבוד ותזות על דיני סקילה שלא נמצאו בשיחות. הדרישה אינה להימנע מדיון בסמכות או באיסורי שבת, אלא להימנע מכתיבת פרטי מוסד ומעשה כאילו נמסרו במקור. באותה מידה, אין לזהות אוטומטית מהי "חומרא" בהתנגשות בין חיוב הפסח לאיסורי שבת.

E07 — מקבילות, כתבי יד וכללי פסיקה שהוצעו להמשך

הוצעו בדיקת נוסח מלאה בתוספתא, עדי מכילתא וספרי, פירוש הראב"ד והמיוחס לרא"ש בחיבוריהם, כריתות, מהרי"ק, רא"ש סנהדרין וחידושי הר"ן. לא כל ההצעות בוצעו. הפניה במשימת מחקר אינה הוכחת פתיחת ספר. תיעוד ההצעה חשוב להיקף העבודה, אך תוצאתה כאן היא "לא הושלם" במקום תשובה משוחזרת.

E08 — מסורת הגאונים וטעמי הקבלה בתפילין

הלכות גדולות, שימושא רבא וטעמי המקובלים הוצעו למחקר תולדות שני הזוגות. שו"ע הרב מתאר מחלוקת ישנה ומורה למעשה, אך אין בכך סקר מלא של הגאונים או מנהג חב"ד המאוחר. כיוון זה נשאר מחוץ להכרעה ההיסטורית.

הוא מסביר מדוע תשובה מבוססת על מעמד הפסיקה אינה מתיימרת לתאר את כל השתלשלות המנהג.

יומן הספרים והיחידות שנפתחו או הוצעו

היומן מפרט את היקף העבודה, לא רק את רשימת האסמכתאות למסקנות. V-T הוא קריאת יחידה בטקסט דיגיטלי; V-I הוא צפייה בצילום אצל הקורא המצוין; P הוא הפניה או תיווך; U הוא יחידה שלא נבדקה. אלה סטטוסים היסטוריים מן הדוחות, לא טענה שנפתחו מחדש בעת עריכת מהדורה 3.2. קריאת סוגיה אחת אינה קריאת הספר כולו.

שלוש יחידות השיחות דורשות ייחוס קורא במיוחד: מפת המנהל מדווחת V-I לקטעים; Grok ו-Claude דיווחו על חסימות; מסלול ב' דיווח על קריאת תמונות בשלבים מוגדרים. הצהרת Gemini על קריאה לא אושרה כאימות עצמאי בחבילת המנהל. אין לבחור סטטוס אחד ולייחסו לכל המשתתפים.

S01 — פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י

שלבי הבדיקה: R1-R4; R2/closure coordinator; recorded as researchers

הסיפור, סדר הדרשות, הסכין; רש"י ד"ה הלכה זו, וכי מאחר דגמיר.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T01, T02, T03, T05, T10, T11, T35, T39, T44
הפניה למקור

S02 — ירושלמי פסחים ו, א

שלבי הבדיקה: R1-R4; report by differs access direct/assistant

שלוש דרשות, קבלה, ר' אבון ור' מנא.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T01, T06, T09, T10, T35
הפניה למקור

S03 — משנה פסחים ו, א-ב

שלבי הבדיקה: R1; B Path and opening

עבודות הפסח ומכשיריהן; אין לזהות את שני הנושאים.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T05
הפניה למקור

S03b — תוספתא פסחים ד, י-יא; מספור ליברמן יג-יד

שלבי הבדיקה: R1; parallel partial/mediated

המקבילה לסיפור. ב-R1 נבדקה ברמת תיווך וחלקי נוסח; המספור דורש זיהוי מהדורה.

S04a — רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה

שלבי הבדיקה: R3-R4; researchers and coordinator

סוגי הלכות, רוב בבית דין, בירור בסנהדרין והוראות מתחרות.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T12, T14, T16, T32

הפניה למקור

S04b — רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד

שלבי הבדיקה: R1-R4; paths all

סתירת דרשה; תקנה וגזרה; סייג שפשט; הוראת שעה.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T16, T17, T21, T29, T30, T34, T35, T36, T44

הפניה למקור

S06 — תמורה טז ע"א

שלבי הבדיקה: R1; opening and B Path

שכחת הלכות ושחזור בפלפול; אין זיהוי של כל דין שנידון כאן.

מעמד: V-T בסבב R1 · תיקי טענות: T22

הפניה למקור

S07a — ספרי במדבר, פיסקה סה, ט, ב

שלבי הבדיקה: R1-R4

דו־שיח ר' יאשיה ור' יונתן.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T18, T19, T21

הפניה למקור

S07b — ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב

שלבי הבדיקה: R2-R4; closure at reread

תשובת ר' יאשיה והפנאת לשון התמיד.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T18, T19, T37, T38

הפניה למקור

S07c — מכילתא דרבי ישמעאל, פסחא ה, שמות יב, ו

שלבי הבדיקה: R2 Coordinator; R4 B Path

מקבילה; יחידה ל בדף המקושר. חילוף נתן/יונתן אינו מחקר כתבי יד כאן.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T18, T43

הפניה למקור

S08 — בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם

שלבי הבדיקה: R1–R4; R2 in corrected

מתי מדבר; ספירת חוטים וחוליות.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T24, T34

הפניה למקור

S09 — מנחות מא ע"ב

שלבי הבדיקה: R1–R4

בית שמאי ארבעה, בית הלל שלושה; פסק רב פפא.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T23, T27, T28

הפניה למקור

S10a — מנחות לד ע"ב; רש"י ותוספות

שלבי הבדיקה: R1–R3; units partial

ברייתת סדר הפרשיות ופירושיה; אין להחליף ימין הקורא בימין המניח.

מעמד: V-T לחלקים המתועדים · תיקי טענות: T25

הפניה למקור

S10b — שולחן ערוך, אורח חיים לד, א–ד

שלבי הבדיקה: R2–R3

מנהג העולם ויציאה ידי שתי הדעות.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T25, T27, T28

הפניה למקור

S10c — שולחן ערוך הרב, אורח חיים לד, ג–ה

שלבי הבדיקה: R3–R4; closure

העיקר כרש"י וסיעתו; הנהגת ירא שמים.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T27, T28

הפניה למקור

S12a — שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן

שלבי הבדיקה: R2/R3 Coordinator; reports R2/R3 B Path

הנחה בלתי מוגהת בידיש; טז–כא / 588–593; סעיף כב בעמ' יט / 591.

מעמד: V-I מנהל, R2–R3 · תיקי טענות: T03, T04, T15, T20, T45

הפניה למקור

S12b — שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח

שלבי הבדיקה: R2–R4 Coordinator; reports R2/R3 B Path

הנחה בלתי מוגהת; לח-מה / 650-657; לב הרוב מג-מד / 655-656, מט-נ
והערת כוכבית.

מעמד: V-I מנהל, R2-R3 · תיקי טענות: T04, T12, T13, T15, T26, T44, T45
הפניה למקור

S21 — לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב

שלבי הבדיקה: R2-R4 Coordinator ;R2/R3 B Path reports

נוסח מוגה בידיש; עמ' 106 הע' 26; 107 סעיף ד והע' 33; 116 ציון המקור.

מעמד: V-I מנהל, קטעים · תיקי טענות: T03, T04, T08, T15, T19, T20, T45
הפניה למקור

S14a — כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א

שלבי הבדיקה: R2 ;R4/closure in emphasized 1:5

גדלות וחומרא; קבלת הדורות לאחר חתימות.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T16, T17, T31, T32, T42
הפניה למקור

S15 — שבת פז ע"ב; במדבר ט; יהושע ה

שלבי הבדיקה: R1-R2

פסח המדבר והחשבון מיום הקמת המשכן. יהושע ה אינו קובע לבדו יום בשבוע.

מעמד: V-T בסבבים הקודמים · תיקי טענות: T07
הפניה למקור

S17 — משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה

שלבי הבדיקה: R3-R4 ;corrections attribution commentary

רמב"ם, ברטנורא, תוי"ט, מלאכת שלמה ותפארת ישראל נבדלים זה מזה.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T29, T30, T42
הפניה למקור

S18 — עבודה זרה ז ע"א ומפרשים

שלבי הבדיקה: R4 ;closure at Rashba/Ritva

ברייתת שני חכמים; תוספות ד"ה הנשאל; רשב"א ד"ה ואם היו שנים; ריטב"א
ד"ה היו שניהם בדף.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T14, T31, T32, T33, T43, T46
הפניה למקור

S19 — ירושלמי פאה ז, ה

שלבי הבדיקה: R4 ;paths final all

הלכה רופפת והנהגת הציבור; לא מפקד נוהגים.

S20 — רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב

שלבי הבדיקה: closure coordinator ;R3-R4 B Claude/Path

רצף "והוי יודע" ו"אבל הכוונה": דין מסוים בגזרה שווה מסוימת.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T10, T22, T39, T46

הפניה למקור

S22 — נידה כב ע"ב-כג ע"א

שלבי הבדיקה: hypothesis R3 of correction ;R4

מופנה מצד אחד: ר' ישמעאל למדין ואין משיבין; חכמים למדין ומשיבין.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T37, T38

הפניה למקור

S23 — יבמות יד ע"א ורש"י

שלבי הבדיקה: references later limited ;R3

לא תתגודדו, בתי דין ומנהגים שונים.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T13, T33, T40

הפניה למקור

S24 — ביצה כ ע"א-ע"ב ורש"י

שלבי הבדיקה: test institutional ;R3

סמיכה ביום טוב; הלל ובבא בן בוטא; קביעת הלכה.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T13, T33, T40

הפניה למקור

S25 — סנהדרין פח ע"ב

שלבי הבדיקה: test institutional ;R3

סולם בירור והכרעה; ריבוי מחלוקת אצל תלמידי שמאי והלל.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T12, T40

הפניה למקור

S26 — משנה חגיגה ב, ב; חגיגה טז ע"א

שלבי הבדיקה: correction ;R3

מחלוקת סמיכה על קרבן לאורך הזוגות.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T21, T41

הפניה למקור

S27 — סנהדרין יד ע"א

שלבי הבדיקה: R3; correction

סמיכת זקנים בידי ר' יהודה בן בבא; מוסד אחר.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T41

הפניה למקור

S28 — ראש השנה כה ע"ב

שלבי הבדיקה: R2-R3 Claude

שופט שבימיר; אין בכך לבדו כללי בחירת כל תקדים.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T31

הפניה למקור

S29 — ביצה ה ע"א

שלבי הבדיקה: R3 Claude

דבר שבמניין; תחולתו כאן אינה אוטומטית.

מעמד: V-T · תיקי טענות: T36

הפניה למקור

S30 — סדר עולם רבה, פרק יא

שלבי הבדיקה: R2; differ records helper/direct

כיבוש יריחו בשבת והיסק ליום י"ד; מסורת סדר הדורות שכנגד לא נבדקה במקורה.

מעמד: V-T; הנגדית P · תיקי טענות: T08

הפניה למקור

S31 — שבלי הלקט, הלכות ציצית, ג

שלבי הבדיקה: R3 Grok; text extracted

הלכה כבית שמאי במניין; חילוץ טקסט באתר, ללא צילום כתב יד.

מעמד: V-T חלקי · תיקי טענות: T23

הפניה למקור

S05 — עדויות א; עירובין יג ע"ב

שלבי הבדיקה: R1; scope limited

הובאו בפתיחה לכללי הכרעה; אינם פסק שלושה חוטים בסוגיית מנחות.

מעמד: P/קריאה חלקית ב-R1 · תיקי טענות: רקע/הפניה בלבד

הפניה למקור

S11 — מאירי, צ"ח, פני יהושע ותרומת הדשן קכו

שלבי הבדיקה: R1; checks independent incomplete; candidates

מועמדים לפירושי השכחה; אין כאן אישור לקריאה מלאה של כולם.

מעמד: P; לבד מרש"י שב-S01 · תיקי טענות: T03

הפניה למקור

S13 — דיוני תפילין ממדבר יהודה

שלבי הבדיקה: R1 secondary reports

Adler 2011, The Content and Order of the Scriptural Passages in Tefillin, pp. 205–229; Cohn, Tangled Up in Text; Yadin 1969; Milik, DJD II/VI; Schiffman.

דיווחי R1, לא בדיקת פריטים עצמאית.

מעמד: P/דיווח עוזר · תיקי טענות: T26

S16 — נתוני הלוח הקבוע

שלבי הבדיקה: R1 proposals; R2 withdrawal/limits

כ-11.5% הובאו במחקר כמספר משני. אין בחוברת חישוב עצמאי או החלה על לוח הראייה.

מעמד: P · תיקי טענות: T06

S32 — רמב"ם, קרבן פסח א; ציצית א, ו

שלבי הבדיקה: R1–R3; passages selected

דין ההקרבה ומניין החוטים הוזכרו בסבבים; עיקר ההכרעה כאן נשען על המשנה ומנחות.

מעמד: V-T חלקי לפי פנקסי הסבבים · תיקי טענות: T07, T23

הפניה למקור

S33 — תוספתא סנהדרין ז, יא

שלבי הבדיקה: R1 reference

שבע מידות הלל לפני זקני בתירה; הפניה ממחקר הפתיחה.

מעמד: P · תיקי טענות: רקע/הפניה בלבד

הפניה למקור

S34 — רמב"ם, ספר המצוות, שורש ב — פתיחה

שלבי הבדיקה: R3 Coordinator N08; only opening

נקרא במפת המנהל R3, N08: עצם לימוד במידות אינו קובע לבדו אם הדין מחודש או מקובל.

מעמד: V-T מנהל R3; פתיחה בלבד · תיקי טענות: רקע/הפניה בלבד

הפניה למקור

מזהי T נוצרו בעריכה זו ומקושרים למספרי Q ההיסטוריים ולשאלות א-ד. אינם מספרי הערות. כל רשומה משמרת גם את גבול ההכרעה; חזרות מילוליות אוחדו.

T01 · Q01 · R1–R4

סדר הלל: הברייתא בבבלי מציגה גזרה שווה ואחריה קל וחומר; הגמרא משחזרת קל וחומר תחילה. מיזוג עם הירושלמי נדחה. S01–S02.

T02 · Q02 · R1–R2

שכחת עצם הדין: נתמכת בלשון השאלה וברש"י כנושא הדין; אינה שוללת כשלעצמה שכחת הכרעה בתוך מחלוקת. S01.

T03 · Q02 · R1

שכחת המקור: הצעה מועילה המיוחסת גם למאירי בדוחות; אימות פירושו העצמאי חלקי. אין להפכה לפירוש השיחה כאשר היא דוחה צמצום זה.

R1–R4 · Q02 · T04

שכחת ההכרעה האחרונה: ייחוס לשיחה אומת; מנגנון ההכרעה והזיכרון לא הושלם. אין לסמנה כהמצאת המזכר או כתשובה גמורה. S12b.

T05 · Q02 · R1

שכחת הנהגה או מכשירי מצווה: הסכין מדגימה זיכרון מן הציבור. זיהוי כל שאלת השחיטה עם הכנותיה נשאר הצעה שלא הוכחה. S01, S03.

T06 · Q03 · R1–R3

מחזוריות: הלוח הקבוע אינו לוח הראייה; ממוצע אינו חסם. אחוזים בלתי מבוססים נמשכו. אין הוכחה שזיכרון כל יחיד נשמר בהכרח.

T07 · Q04 · R1–R2

מדבר: החשבון מיום הקמת המשכן מלמד על י"ד בשבת; הוראת שעה והגדרת הקרבן דורשות דיון נוסף. אין לפטור כל מעשה במדבר כהוראת שעה. S15.

T08 · Q04 · R1–R2

גלגל: החסר במקרא אינו העדר כל מסורת. סדר עולם נותן בסיס לחשבון; המסורת שכנגד בסדר הדורות לא הוכרעה. S21, S30 הערה 26.

T09 · Q05 · R1–R2

גדולה להלל: דברי ר' אבון; כבוד בית דין בדברי ר' מנא הוא דיון נבדל. השגחה ומנגנון אנושי אינם סותרים בהכרח. S02.

T10 · Q06 · R1–R4

דרשה מול קבלה: שתי חלופות מוחלטות, "רק סברה" ו"רק שחזור הצבעה", רחבות מדי. יש קבלה מסוימת ומידות; אין לזהות אוטומטית את כל שכבות המסירה. S01–S02.

מעשה הציבור: ערכו כראיה מבוסס. הוא אינו נהפך בשל כך למחוקק, וגם אין מקור המצווה בכל מקרה לערוך סקר. S19.

R2–R4 · ב / Q08 · T12

רוב דיינים: מסגרת סמכות חזקה, אך הפרש של קול אינו מקטין את פרסום המעשה האחיד. המודל חלקי. S04a.

R2–R4 · ב / Q08 · T13

רוב נוהגים יוצר דין: מסביר דקות זיכרון, אך לא נמצא מנגנון מפורש המעניק למחצה ועוד אחד סמכות כאן. אין להמציא "כל אחד שאל את רבו".

R4 · ב · T14

ציבור כראיה לפסק: פאה תומך בכיוון בהלכה רופפת; אינו מסביר "אחד יותר" או בלעדיות הפעם האחרונה. אין בו מפקד של כל הציבור. S19.

R2–R4 · ב · T15

לשון מקוצרת בהנחה: אפשרות להסבר מסמך, לא מוסד הלכתי ולא הוכחת שיבוש. אין להעביר משפט מן ההנחה לנוסח המוגה בלי אימות.

T16 · Q09 · R1–R4

בית דין מאוחר: סתירת דרשה שונה מביטול תקנה; סייג שפשט והוראת שעה נפרדים. הכללות "גדול תמיד" ו"אין צורך בגדול לעולם" נדחו. S04b.

T17 · Q10 · R1–R4

חתימות: כסף משנה מציע קבלת הדורות. "הלכה כבתראי" אינה תחליף לבירור התקופה והמסגרת, והשואל העלה אותה כקושי, לא כיסוד מוכח בשיחה. S14a.

T18 · Q11–12 · R1–R4

מפת הדוברים: יונתן משיג, יאשיה משיב בגזרה שווה. היפוך הדוברים בוטל. המקבילה בפינחס קיימת ואין לפטור אותה כבלבול. S07a–c.

R1–R4 · א / Q11–12 · T19

הודאת יונתן: לא כתובה; גם פירכה שלו על הגזרה השווה לא כתובה. הערה 33 דוחה הודאה כדוחק. שתיקה אינה תמליל של הסכמה או של השגה. S21.

R2–R4 · א · T20

הלכתא למשיחא: העדר הקרבה בזמנם אינו הופך מחלוקת בתוצאת הדין למחלוקת מקור בלבד. אין מכאן שתי הנהגות בפועל באותה שנה. S12a.

R1–R4 · א · T21

רציפות היסטורית: ארבע דרגות נפרדות — סמכות, דעות, תיעוד רציף, מנהג מתחלף. היעדר תיעוד במקורות שנבדקו הוא גבול ראייה, לא הפרכה.

T22 · Q13 · R1–R4

שכחת משה: תמורה תומכת בעצם אפשרות שכחה ושחזור; אינה מזהה כל מחלוקת מאוחרת. גם לשון "בשמא" ברמב"ן אינה עובדה היסטורית. S20, S06.

ציצית: ארבעה כמניין בית שמאי נפסקו. "הלכה כבית הלל" אינה מכריעה כאן לשלושה; כשרות ארבעה לשיטת בית הלל לא הוכחה. S31, S09.

רבב"ח: מתי מדבר, לא בלועי קרח. גערת החכמים מבקשת ספירה במקום; היא אינה דחיית ראייה מן הממצא. S08.

תפילין: יש להגדיר נקודת מבט בסדר הפרשיות; מחלוקת פרשנות הברייתא אינה הוכחה לעצמה למנהגי בית שני. S10a.

ממצא קדום: פריט, תיארוך, כיוון וסדר פיזי נדרשים לזיהוי. שונות אינה הוכחת צמד רש"י/ר"ת; העדר פריט מזהה אינו הפרכת קדמות.

שתי טליתות: הסבר בל תוסיף באותה כנף אינו עונה על שני בגדים. ההסבר הטכני לא התקבל כעיקר המענה.

הכרעה בתפילין: "העיקר כרש"י" לצד חשש לר"ת. "אין הכרעה" ו"פסול הדדי לבדו מסביר הכול" תוקנו. מעמד הפסיקה מסביר את ההנהגה כיום. S10c.

שלושה בתי דין: אימוץ סברה קדומה לאחר שכנוע יכול להיות הכרעה חדשה. אין דרישה מוכחת להמציא טעם שלא נאמר מעולם. S04b.

"אין קטגוריה שלישית": הניסוח הבלעדי נסוג מול עדויות. הסתמכות על יחיד קדום קיימת בפירושים, אך אינה בהכרח מסלול פסיבי ללא הכרעה. S17.

גדלות: העדר מקור אינו איסור; ע"ז והראשונים נותנים לה משקל בחלק מן השיטות. "שופט שבימך" אינו לבדו שלילת כל העדפת קדום. S28, S18.

כסף משנה מול רשב"א: תנאי גדול/שקול נקראים אחרת. אין להכליל את קריאת הרמב"ם על כל הראשונים. S18, S14a.

ריטב"א: הוראות שקולות יחד על אותו מקרה נבדלות ממקרה אחר. זו הגבלה על שלילה גורפת, לא הוכחת מנגנון ציבורי במקדש. S18.

סמכות אינה חובה: אין ברמב"ם כלל לפתיחה תמידית של דיון, ואין ברבב"ח חובה כללית לחפש עתיקות. S08, S04b.

פסק אחרון חסר אינו העדר כל מסורת: בני בתירא חיפשו אדם ששמע. אין לסגור את מסלול בירור המסורת מכוח אידיעת הפסק האחרון.

R3 · ד-ג · T36

דבר שבמניין: מקור בהקשר גזרות והתרתן; לא הועתק אוטומטית לסתירת דרשה. S29.

R3-R4 · גזרה שווה · T37

ר' ישמעאל: מופנה מצד אחד למדין ואין משיבין. ההיפוך ב-R3 בוטל, והחיבור לר' יונתן לא הוכח. S22.

T38 · גזרה שווה · R4-סגירה

הפנאה: הספרי מוכיח את צד התמיד; אינו קובע שאין צד נוסף. אין להמציא פירכת יונתן על תשובת יאשיה. S07b.

T39 · גזרה שווה · R3-סגירה

רמב"ן: קבלת דין מסוים בגזרה שווה מסוימת, לא כלי כללי בלבד ולא בהכרח כל התוצאה. החלה על מועדו נשארה פתוחה. S20.

T40 · מוסד · R2-R4

אנרכיה או אחידות מוחלטת: שני התיאורים חזקים מן הראיה. יבמות וביצה מאפשרות הבחנות; אינן מתעדות כשלעצמן משטר פסח כפול. S23-S24.

T41 · מוסד · R2-R3

שני מובני סמיכה: קרבן בחגיגה לעומת הסמכת זקנים בסנהדרין. ר' יהודה בן בבא אינו תקדים למחלוקת הקרבן, ולא מדובר ביבנה. S26-S27.

T42 · ייחוס · R3-R4

עדויות: ברטנורא מפרש ב"ד שכבר עשה; תפארת ישראל אינו מלאכת שלמה; הערת תוי"ט אינה צמצום אוטומטי של ציטוט הראב"ד. S17.

T43 · ייחוס · סגירת R4

מכילתא דרבי ישמעאל, לא דרשב"י, ביחידה הנדונה; שאלת חכם שני וגילוי ההוראה — תוספות, לא רש"י. S18, S07c.

R1-R4 · Q18-20 · T44

המודל המסכם: הפרדת דין, מקור, פסק ומעשה מועילה, אך אינה מחליפה מנגנון. טבלת אפשרויות אינה ארבע תשובות מוכחות.

T45 · שיטת עבודה · R1-סגירה

מקור שנמצא אינו פירוש שהוכח; הסכמת מודלים אינה ראיה; היעדר גישה אצל אחד אינו העדר מקור. שאלות השואל המלאות קודמות לשחזור שלהן.

T46 · סגירה · R4

הפסקת הסבבים היא החלטת עבודה. אין להכריז שכל מקור נוסף חסר תועלת, שכל הקשיים יושבו או שהשיחה הופרכה.

המזהה והכותרת מפנים לפנקס. המספר בסוף הוא עמוד הרשומה.

60 ·	T25 · תפילין	58 ·	T01 · סדר הלל
60 ·	T26 · ממצא קדום	58 ·	T02 · שכחת עצם הדין
60 ·	T27 · שתי טליתות	58 ·	T03 · שכחת המקור
60 ·	T28 · הכרעה בתפילין	58 ·	T04 · שכחת ההכרעה האחרונה
60 ·	T29 · שלושה בתי דין	58 ·	T05 · שכחת הנהגה או מכשירי מצווה
60 ·	T30 · "אין קטגוריה שלישית"	58 ·	T06 · מחזוריות
60 ·	T31 · גדלות	58 ·	T07 · מדבר
60 ·	T32 · כסף משנה מול רשב"א	58 ·	T08 · גלגל
60 ·	T33 · ריטב"א	58 ·	T09 · גדולה להלל
60 ·	T34 · סמכות אינה חובה	58 ·	T10 · דרשה מול קבלה
61 ·	T35 · פסק אחרון חסר אינו העדר כל מסורת	59 ·	T11 · מעשה הציבור
61 ·	T36 · דבר שבמניין	59 ·	T12 · רוב דיינים
61 ·	T37 · ר' ישמעאל	59 ·	T13 · רוב נוהגים יוצר דין
61 ·	T38 · הפנאה	59 ·	T14 · ציבור כראיה לפסק
61 ·	T39 · רמב"ן	59 ·	T15 · לשון מקוצרת בהנחה
61 ·	T40 · אנרכיה או אחידות מוחלטת	59 ·	T16 · בית דין מאוחר
61 ·	T41 · שני מובני סמיכה	59 ·	T17 · חתימות
61 ·	T42 · עדויות	59 ·	T18 · מפת הדוברים
61 ·	T43 · מכילתא דרבי ישמעאל, לא דרשב"י, ביחידה הנדונה; שאלת חכם שני וגילוי ההוראה — תוספות, לא רש"י. S18, S07c.	59 ·	T19 · הודאת יונתן
61 ·	T44 · המודל המסכם	59 ·	T20 · הלכתא למשיחא
61 ·	T45 · כללי עבודה	60 ·	T21 · רציפות היסטורית
61 ·	T46 · משמעות הסגירה	60 ·	T22 · שכחת משה
			T23 · ציצית
			T24 · רבב"ח

תרומות המשתתפים והערכת העורך

הציונים הם הערכה עריכתית של החומר הזמין במחקר המסוים, לא מדידת יכולת כללית ולא הוכחה לתוכן. מגבלות הארכיון מונעות טענה להשוואה ממצה של כל הודעה. משקלי הסדרה נשמרו; 5 מציין חולשות מהותיות, 7 עבודה שימושית עם חולשות ניכרות, 9 עבודה חזקה עם מעט תיקונים.

Grok: המעלה הבולטת היא בדיקת ארבעת מבחני הרוב ושקיפות כשלי הגישה. החולשות: היעדר קריאה עצמית בשיחות, ערבוב הסמיכה וייחוס לתוספות שנכתב כרש"י.

Claude: תרומה חזקה במקרי המבחן ובעדויות, עם חזרות מפורשות; לצד זאת, ייחוסים וסטטוסים התחלפו, וכמה הכללות חזרו גם לאחר תיקון.

Gemini: ב-R2-R3 היו תיקונים מועילים, אך גם ערבוב חוזר בין תלמודים, טענות קריאה שלא עוגנו די הצורך, ושלילות מוסדיות וטכניות רחבות מדי. לכן אין דוח סיום R4 שלו ואין ציון סיום מומצא. ביקורת השיפור והעיצוב שלו נמסרה אחרי סגירת המחקר; זו משימה אחרת שאינה משנה את ציוני סבבי המחקר.

Grok Bot: המסלול העצמאי תרם הפרדת ראייה וסמכות ושמירה על קבלה מסוימת ברמב"ן; נשארו שגיאת שם המכילתא ומבחן שתי הטליתות.

ChatGPT: הערכה עצמית בלבד. תרומתו באיתור הציילומים ובבקרת הסגירה; חסרונותיו כוללים אי־מסירת מלוא שאלות המקור בתחילה, מענה מאוחר לכשלי גישה, וסיכון להכללה של כוח התקדים עד שנבדקו הראשונים. שיפוט עריכתי על חומר המחקר הזמין; הציונים אינם דירוג יכולת כללי או ראייה למסקנה.

מדד / משקל	Grok	Claude	Gemini	Grok Bot	ChatGPT*
דיוק מקצועי 15%	8	7	4	7	8
ייחוס והקשר 15%	7	6	3	6	8
הוכחה מול השערה 15%	9	7	3	8	8
איתור מועיל 10%	7	8	5	7	8
שקיפות אימות 10%	9	8	3	8	8
לוגיקה ועומק 10%	8	8	5	7	8
תיקון עקבי 10%	8	6	3	7	7
ביקורת 5%	7	7	4	6	8
בהירות ושימושיות 5%	8	7	5	6	8
גבולות מסקנה 5%	8	7	3	7	8
משוקלל	8.0	7.0	3.7	7.0	7.9

* הערכת ChatGPT את עבודתו. אלה ציוני המסלול הזמין; תשובות הסיום מתוארות בפרק R4 בנפרד. הציונים מתייחסים למחקר R1-R4, ואינם ציוני ביקורת השיפור של החוברות.

השוואה מורחבת: 22 מדדים ונימוקיהם

עשרת המדדים A01-A10 והמשקלים בטבלה הקודמת נשמרים להשוואה עם מהדורה 3.2. A11-A22 הם פרופיל משלים חדש; אין לצרפם לאותו ממוצע, משום שחלקם חופפים. כל הציונים הם שיפוט עריכתי של הדוחות הזמינים במחקר זה בלבד. הפרש של נקודה אינו מדידה סטטיסטית, אינו ציון לדגם מסחרי מסוים ואינו דירוג כללי של המערכות.

סולם: 1-2 כשל בסיסי; 3-4 ליקויים חוזרים; 5-6 תרומה שימושית המחייבת בקרה רבה; 7-8 עבודה חזקה עם תיקונים מהותיים; 9 מצוינות יחסית במדד המתועד; 10 שמור לביצוע חריג ללא חולשה מהותית שנמצאה. אין ציוני אפס לחומר חסר. השוואת המנהל היא הערכה עצמית, ובידיו היו גם מידע ותפקיד שונים מן החוקרים.

מדדי היסוד

מדד	Grok	Claude	Gemini	Grok Bot	ChatGPT*
A01 דיוק מקצועי	8	7	4	7	8
A02 ייחוס והקשר	7	6	3	6	8
A03 הפרדת הוכחה מהשערה	9	7	3	8	8
A04 איתור מועיל	7	8	5	7	8
A05 שקיפות אימות	9	8	3	8	8
A06 לוגיקה ועומק	8	8	5	7	8
A07 עקביות התיקון	8	6	3	7	7
A08 ביקורת עניינית	7	7	4	6	8
A09 בהירות ושימושיות	8	7	5	6	8
A10 גבולות המסקנה	8	7	3	7	8

מדדי המחקר המשלימים

מדד	Grok	Claude	Gemini	Grok Bot	ChatGPT*
A11 נאמנות לשאלה המקורית	8	8	5	7	6
A12 בחינת חלופות	9	8	5	8	8
A13 חיפוש ראיה נגדית	8	8	4	7	8
A14 זהירות היסטורית	8	7	4	7	8

מדד	Grok	Claude	Gemini	Grok Bot	ChatGPT*
A15 דיוק בתחום התחולה	8	7	3	8	8
A16 מקרי מבחן נגדיים	8	9	4	6	8

מדדי התיעוד וההתקדמות

מדד	Grok	Claude	Gemini	Grok Bot	ChatGPT*
A17 יכולת שחזור הבדיקה	8	7	4	7	8
A18 התמדה בחסם גישה	8	8	4	8	7
A19 תרומה חדשה מועילה	8	8	5	7	8
A20 ארגון הכתיבה	8	8	6	6	7
A21 יעילות ההתקדמות	8	7	3	7	7
A22 שמירת אי־ודאות לאורך הסבבים	9	6	3	8	8

A01 — דיוק מקצועי

ציונים לפי הסדר ChatGPT / Grok Bot / Gemini / Claude / Grok : 8 / 7 / 4 / 7 / 8

Grok תיקן את הסמיכה והחוטים אך לא קרא בעצמו את השיחות; Claude תרם עיון עמוק אך נדרש לתיקוני הפנאה ורמב"ן; Gemini חזר לשגיאות יסוד; Grok Bot שמר הבחנות טובות עם טעויות שם ומיקום; המנהל תיקן בבקרה אך גם מזכרו הראשון כלל שיבושים. ראו T01, T23, T37–T43.

A02 — ייחוס והקשר

ציונים לפי הסדר ChatGPT / Grok Bot / Gemini / Claude / Grok : 8 / 6 / 3 / 6 / 7

מפת הדוברים השתפרה אצל כולם. ההבדל בציון משקף תקלות שנותרו: רש"י/תוספות אצל Grok, מפרשי עדויות אצל Claude, רש"י ומסורות הלל אצל Gemini, שם המכילתא אצל Grok Bot. בקרת הסגירה זיהתה אותן, אך אין בכך מחיקת שגיאות המנהל בשלבי הפתיחה. T18, T42–T43.

A03 — הפרדת הוכחה מהשערה

ציונים לפי הסדר ChatGPT / Grok Bot / Gemini / Claude / Grok : 8 / 8 / 3 / 7 / 9

טבלת ארבעת המבחנים של Grok בולטת לטובה. Claude סימן היסקים אך גם סגר את ב' מוקדם; Gemini הכריז על אי־אפשרות ועל יישוב מלא מעבר לראיות; Grok Bot שמר בדרך כלל על גבולות תחולה; המנהל תיקן הכללות גם שלו. T12–T15, T31–T33, T40.

A04 — איתור מועיל

ציונים לפי הסדר ChatGPT / Grok Bot / Gemini / Claude / Grok : 8 / 7 / 5 / 8 / 7

Grok הוסיף שבלי הלקט ופאה; Claude העמיק בעדויות וברמב"ן; Gemini הפנה למקורות חשובים אך לא ביסס את כל טענות הגישה; Grok Bot תרם עוגני צילום וקריאה עצמאית; המנהל הביא צילומים ורשב"א וריטב"א. איתור אינו ניקוד לפי מספר שמות ספרים. T45, T39, T32-T33, T30, T23.

A05 — שקיפות אימות

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 8 / 3 / 8 / 9

Grok ו-Claude הודיעו במפורש על חסימות. Gemini הציג קריאה רחבה שלא כולה ניתנה לבקרה מן העוגנים שבדוח. Grok Bot הבחין ב-OCR ובצילום, אך מיקומים ושמות השתנו. המנהל תיעד יחידות קריאה, אך לא פתר בזמן את מסירת התמונה לכל משתתף. T45.

A06 — לוגיקה ועומק

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 5 / 8 / 8

Grok הפריד ארבע דרישות למנגנון; Claude פיתח את מקרה שלושת בתי הדין; Grok Bot הפריד ראייה וסמכות. Gemini ניסח מהלכים מסודרים אך דילג משלילת חלופה למסקנה מוחלטת. המנהל חיבר את הביקורות תוך השארת גשרים חסרים גלויים. T12-T15, T29-T35.

A07 — עקביות התיקון

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 7 / 7 / 3 / 6 / 8

נכונות לחזור אינה מבטיחה שהתיקון יישמר. Claude חזר לטענות ברמב"ן ובתפילין לאחר תיקונים; Gemini החזיר ערבוב תלמודים ומבחן אותה כנף; Grok Bot חזר למבחן הכנף; אצל Grok נשמרה בדרך כלל פתיחות ב'. המנהל נדרש גם לתיקוני תוכן וגם לכמה תיקוני עריכה מאוחרים. T27-T28, T39, T45.

A08 — ביקורת עניינית

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 6 / 4 / 7 / 7

הציון מודד ביקורת המזהה את החוליה החסרה, לא חומרת לשון. כוחם של Grok ו-Claude היה בהצבת מבחנים; חולשת Gemini הייתה בהכרזות חזקות מן המקור. Grok Bot עבד במסלול נפרד ולכן אין לנקד אותו כאילו קיבל ביקורת ישירה על כל דוח אחר. המנהל ביצע בקרה רוחבית. T34, T40, T46.

A09 — בהירות ושימושיות

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 6 / 5 / 7 / 8

Grok הציג טבלאות קצרות וסטטוסים גלויים. Claude סיפק פירוט עשיר אך לעתים מסקנה רחבה אחרי הסתייגות. Gemini כתב בביטחון ובסדר, אך הסדר הלשוני הסתיר פערי ראייה. Grok Bot השתמש בקודים ובערבוב שפות שהקשו על הקריאה. המנהל יצר מפת שאלות, אך המהדורה הקודמת קיצרה מדי את המחקר. T44-T46.

A10 — גבולות המסקנה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 3 / 7 / 8

Grok שמר על "לא נפתר"; Claude הוריד לבסוף את ב', אך הציע סגירה רחבה מדי ביחס למקורות עתידיים; Gemini סימן תשובה מבוססת במקום מבחן חסר; Grok Bot שמר חסרים אך לא תמיד ענה לנורמה שבד'. הסגירה העריכתית הבחינה בין עצירת סבבים לפתרון. T34-T35, T46.

A11 — נאמנות לשאלה המקורית

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 6 / 7 / 5 / 8 / 8

המנהל נושא באחריות מיוחדת למיפוי השגוי בתחילה. R2 החזיר את א'-ד'; Grok ו-Claude התמקדו בהן, בעוד Gemini חזר לעתים להפרכת טענה חזקה שהשואל לא חייב. מסלול ב' תיקן במפורש את מיפוי A-D שלו. מדד זה אינו כפול לדיוק מקור. T17, T21, T45.

A12 — בחינת חלופות

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 8 / 5 / 8 / 9

מודלי הרוב נבדקו זה מול זה אצל Grok; Claude הפריד מצבי שכנוע וגדלות; Grok Bot העלה כמה הסברים בציצית. Gemini הציג חלופות אך חזר לעתים להסבר שכבר נכשל. המנהל שמר חלופות שלא הוכרעו והבחין בין חוסר ראייה להפרכה. T12-T15, T27, T29.

A13 — חיפוש ראייה נגדית

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 4 / 8 / 8

Claude קיבל תיקון שהפיל את חיבור ר' ישמעאל, ו-Grok שמר את קשיי כל המודלים. Gemini לא הטמיע בהתמדה את מבחן שתי הטליתות. מסלול ב' תיקן לאחר קבלת השיחות. המנהל הוסיף ראשונים שסייגו גם את עמדתו. T27, T32-T33, T37.

A14 — זהירות היסטורית

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 4 / 7 / 8

המדד בודק מעבר מאפשרות לתיעוד, שימוש בלוח והבדל בין הלכתא למשיחא למעשה. Grok הפריד ארבע דרגות; Claude תיקן את טענת הכרונולוגיה; Gemini ניסח חילופי הנהגה כטענה הכרחית מדי. אין לאף דוח שחזור מלא של לוח הראייה או פריטי תפילין. T26, T20-T22, T06-T08.

A15 — דיוק בתחום התחולה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 8 / 3 / 7 / 8

המבחן הוא אם מקור כללי אכן חל על בני בתירא. שיטת שני בתי דין, הלכה רופפת וגדלות חכם אינם מאליהם דין המקדש. Grok Bot ו-Grok שמרו לרוב גבול זה; Claude חרג בשלילת קדום; Gemini הפך את ביצה לכלל אחדות מוחלט. T40, T31-T33.

A16 — מקרי מבחן נגדיים

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 6 / 4 / 9 / 8

Claude בלט בשלושה בתי הדין; Grok בארבעת מבחני הרוב. שתי טליתות היה מבחן מועיל שהמנהל חזר עליו; אי-הטמעתו מורידה ל-Gemini ול-Grok Bot. המדד מתגמל מקרה שמבחן בין הסברים, ולא רק מספר דוגמאות. T29-T35, T27, T12-T15.

A17 — יכולת שחזור הבדיקה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 4 / 7 / 8

קישור, יחידה, מי קרא והיקף נדרשים יחד. טבלאות Grok היו שימושיות; אצל Claude הייחוסים השתנו; טענות מהדורה ב-Gemini לא תמיד עוגנו; מסלול ב' סיפק עמודים אך תיקן חלק וכרך. המנהל תיעד מספור כפול, אך חבילת תמונה חסרה פגעה ביכולת הביצוע. T42-T45, T18.

A18 — התמדה בחסם גישה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 7 / 8 / 4 / 8 / 8

Grok ו-Claude דיווחו על החסם והמשיכו בבדיקות נגישות; מסלול ב' שילב OCR ותמונה. אצל Gemini חסרו עוגני אימות מספיקים. המנהל השיג מקורות אך השאיר חוקרים בלי קלט שניתן לפתיחה. אין כאן מדידת מספר ניסיונות או זמן; אלה לא נשמרו ביומן מלא. T45.

A19 — תרומה חדשה מועילה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 8 / 5 / 7 / 8

ארבעת מבחני הרוב, שלושת בתי הדין וגבולות הריטב"א הוסיפו כלי בדיקה ממשיים. Gemini תרם תיקונים אך גם החזיר טענות שכבר נדחו. במסלול ב' תרמה בעיקר עצמאות מסוימת בניסוח הקבלה. אין להעניק בכורה היסטורית לפי זמן תגובה שלא תועד. T29, T33, T39.

A20 — ארגון הכתיבה

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 8 / 6 / 7 / 6

Grok ו-Claude הפרידו שאלות ופנקסים היטב; Gemini היה מסודר חיצונית אך חזר על מסקנות חזקות; Grok Bot השתמש בקודים צפופים; המנהל סיפק מסגרת אך צמצם יתר על המידה במהדורת המחקר הקודמת. המדד אינו ציון לעימוד PDF או לאנגלית שלא נכתבו בידי אותם חוקרים.

A21 — יעילות ההתקדמות

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 8 / 7 / 3 / 7 / 7

"יעילות" כאן היא התקדמות מתועדת לעומת חזרת טעויות, לא מהירות או מחיר. Grok עבר למבחנים מוגדרים; Claude הוסיף עומק אך נדרש לתיקונים חוזרים; Gemini לא קיבל R4 בשל חזרת שגיאות; מסלול ב' שמר עצמאות עם כמה חזרות. המנהל סגר מחזור אך נדרש לשיקום התוצר הערוך.

A22 — שמירת אי־ודאות לאורך הסבבים

ציונים לפי הסדר Grok / Claude / Gemini / Grok Bot / ChatGPT: 9 / 6 / 3 / 8 / 8

Grok שמר בעקביות את ב' פתוחה. Claude העלה והוריד אותה, ו-Gemini סגר גם את הצדדית בנימוק חסר. Grok Bot הבחין בדרך כלל בין מיפוי לפתרון. המנהל תיקן סטטוסים אך אינו חסין מהערכת יתר של יישוב חלקי. T04, T14, T28, T34, T46.

מה אי אפשר לציין ביושר

פרמטר	מצב
זמן, מחיר ומספר ניסיונות	לא נמדדו ביומן מלא; אין ציון
איכות תרגום האנגלית של כל חוקר	לא נמסרו תרגומים מקבילים של כולם
גרפיקה של דוחות המחקר	החוקרים לא הפיקו את תבנית החוברות
גרסאות המודלים והגדרות הריצה	אין זיהוי אחיד המאפשר מבחן מבוקר

פרופיל התרומה של כל משתתף

Grok — בדיקת מנגנון ושמירת קושי

עיקר כוחו היה לפרק פתרון לארבע דרישות שאינן מתחלפות: לשון, מסגרת, זיכרון וסמכות. בכך הוא נתן למחקר כלי המאפשר לראות מדוע הסבר יכול להיות הגיוני ועדיין לא לפתור. הדיווח על חסימת הצילומים היה ברור. החולשות היו היעדר אימות עצמי של מוקד השיחות, ערבוב סמיכה וייחוס רש"י/תוספות. התרומה המתקבלת היא כלי הבדיקה והמסקנה המוגבלת; אין לקבל אוטומטית את כל הקביעות על תפקיד הציבור.

Claude — פיתוח סברות ומקרי מבחן

עיקר כוחו היה להתעכב על מה שהרמב"ם מתיר ולבנות מקרה מדויק של שלושה בתי דין. עיון בעדויות הוסיף הבחנות שהסבר קצר היה מחמיץ. חולשתו לא הייתה העדר עומק אלא מעבר מהיסק סביר לשלילה מוחלטת, וייחוס מפרשים שלא נשמרו בעקביות. הוא חזר במפורש מכמה טעויות, ובכל זאת חלקן חזרו בתוצאה. התיק המפורט מאפשר לשמור את החידוד בלי לאמץ את ההכללה.

Gemini — ניסוח מסודר מול עלות בקרה גבוהה

יש בדוחותיו תיקונים נכונים וטבלאות שימושיות מבחינת צורה. אולם חזרת ערבוב התלמודים, שגיאת רש"י, שלילה מוסדית גורפת וההסבר הטכני בציצית חייבו בדיקה חוזרת של יסודות שכבר תוקנו. לכן הופסק מסלול המחקר שלו לפני R4. אין למחוק את התיקונים הטובים, ואין להפוך את ציוני המחקר לפסילה של ביקורת הסברה ועיצוב. בביקורת החוברות צריך לבחון כל הערה מול הדף שנצפה, במיוחד כאשר דיווחי המבקרים סותרים זה את זה.

Grok Bot — מסלול עצמאי והבחנות מסוימות

מסלול ב' נתן השוואה שאינה רק הד של מסקנות מסלול א'. הוא שמר במיוחד על קבלה של דין מסוים ברמב"ן ועל הציבור כראיה. לצד זאת, מיקומי סעיפים ושמות ספרים הצריכו תיקון, והסבר אותה כנף חזר. הקודים והערבוב הלשוני

הקשו על קריאה רצופה. התרומה היא עצמאות הבדיקה והבחנותיה, לא "קול נוסף" בהצבעה על אמת.

ChatGPT — תיאום, מקור וסגירה — עם אחריות לכשלי העריכה

המנהל חיבר את השאלות, איתר עוגני צילום והכריע מה מותר להעביר לסיכום לאחר בדיקות הסגירה. אך הוא גם אחראי לאי־מסירת מלוא השאלות בתחילה, לפער הגישה לתמונות, ולהכללות שנדרשו לצמצום מול הרשב"א והריטב"א. מהדורת המחקר הקודמת הוסיפה כשל אחר: היא שימרה מסקנות במקום לפרוש די הצורך את הדרך. מהדורה זו מתקנת את התוצר; אין תיקון עריכתי שמוחק את הכשל מתולדות העבודה.

הפרופילים והציונים מתייחסים לדוחות שנמסרו, לא לכוונות הכותבים. אין להסיק משגיאת מקור כוונה להטעות, ואין להסיק מלשון בטוחה שהטענה אומתה. האחריות העריכתית היא להראות את ההבדל לקורא.

מקורות להמשך הלימוד

סימוני הקריאה מתייחסים למנהל ולסבבים המתועדים, לא לבדיקה חדשה של כל מהדורה בהפקה זו. מקורות מתווכים נשמרים לתיעוד, ולא כראיה מוכרעת.

ספרי במדבר, פיסקה סה, ט, ב — דוֹשִׁיחַ ר' יאשיה ור' יונתן. [S07a · V-T]

ספרי במדבר, פיסקה קמב, כח, ב — תשובת ר' יאשיה והפנאת לשון התמיד. [S07b · V-T]

מכילתא דרבי ישמעאל, פסחא ה, שמות יב, ו — מקבילה; יחידה ל בדף המקושר. חילוף נתן/יונתן אינו מחקר כתבי יד כאן. [S07c · V-T]

סדר עולם רבה, פרק יא — כיבוש יריחו בשבת והיסק ליום י"ד; מסורת סדר הדורות שכנגד לא נבדקה במקורה. [S30 · V-T; P הנגדית]

משנה פסחים ו, א-ב — עבודות הפסח ומכשיריהן; אין לזהות את שני הנושאים. [S03 · V-T]

משנה עדויות א, ה-ו ומפרשיה — רמב"ם, ברטנורא, תוי"ט, מלאכת שלמה ותפארת ישראל נבדלים זה מזה. [S17 · V-T]

תוספתא פסחים ד, י-יא; מספור ליברמן יג-יד — המקבילה לסיפור. ב-R1 נבדקה ברמת תיווך וחלקי נוסח; המספור דורש זיהוי מהדורה. [S03b · P/V-T חלקי]

תוספתא סנהדרין ז, יא — שבע מידות הלל לפני זקני בתירה; הפניה ממחקר הפתיחה. [S33 · P]

ירושלמי פאה ז, ה — הלכה רופפת והנהגת הציבור; לא מפקד נוהגים. [S19 · V-T]

ירושלמי פסחים ו, א — שלוש דרשות, קבלה, ר' אבון ור' מנא. [S02 · V-T]

שבת פז ע"ב; במדבר ט; יהושע ה — פסח המדבר והחשבון מיום הקמת המשכן. יהושע ה אינו קובע לבדו יום בשבוע. [S15 · V-T בסבבים הקודמים]

עדויות א; עירובין יג ע"ב — הובאו בפתיחה לכללי הכרעה; אינם פסק שלושה חוטים בסוגיית מנחות. [קריאה/P S05 חלקית ב-R1]

פסחים סו ע"א-ע"ב ורש"י — הסיפור, סדר הדרשות, הסכין; רש"י ד"ה הלכה זו, וכי מאחר דגמיר. [S01 · V-T]

ביצה ה ע"א — דבר שבמניין; תחולתו כאן אינה אוטומטית. [S29 · V-T]

ביצה כ ע"א-ע"ב ורש"י — סמיכה ביום טוב; הלל ובבא בן בוטא; קביעת הלכה. [S24 · V-T]

ראש השנה כה ע"ב — שופט שבימין; אין בכך לבדו כללי בחירת כל תקדים. [S28 · V-T]

משנה חגיגה ב, ב; חגיגה טז ע"א — מחלוקת סמיכה על קרבן לאורך הזוגות. [S26 · V-T]

יבמות יד ע"א ורש"י — לא תתגודדו, בתי דין ומנהגים שונים: [S23 · V-T]

בבא בתרא עד ע"א ורשב"ם — מתי מדבר; ספירת חוטים וחוליות. [S08 · V-T]

סנהדרין יד ע"א — סמיכת זקנים בידי ר' יהודה בן בבא; מוסד אחר. [S27 · V-T]

סנהדרין פח ע"ב — סולם בירור והכרעה; ריבוי מחלוקת אצל תלמידי שמאי והלל. [S25 · V-T]

עבודה זרה ז ע"א ומפרשים — ברייתת שני חכמים; תוספות ד"ה הנשאל; רשב"א ד"ה ואם היו שנים; ריטב"א ד"ה היו שניהם בדף. [S18 · V-T]

מנחות לד ע"ב; רש"י ותוספות — ברייתת סדר הפרשיות ופירושה; אין להחליף ימין הקורא בימין המניח. [S10a · V-T]
לחלקים המתועדים]

מנחות מא ע"ב — בית שמאי ארבעה, בית הלל שלושה; פסק רב פפא. [S09 · V-T]

תמורה טז ע"א — שכחת הלכות ושחזור בפלפול; אין זיהוי של כל דין שנידון כאן. [S06 · V-T] בסבב [R1]

נידה כב ע"ב-כג ע"א — מופנה מצד אחד: ר' ישמעאל למדין ואין משיבין; חכמים למדין ומשיבין. [S22 · V-T]

רמב"ם, הלכות ממרים א, א-ה — סוגי הלכות, רוב בבית דין, בירור בסנהדרין והוראות מתחרות. [S04a · V-T]

רמב"ם, הלכות ממרים ב, א-ד — סתירת דרשה; תקנה וגזרה; סייג שפשט; הוראת שעה. [S04b · V-T]

רמב"ם, ספר המצוות, שורש ב — פתיחה — נקרא במפת המנהל R3, N08: עצם לימוד במידות אינו קובע לבדו אם הדין מחודש או מקובל. [S34 · V-T] מנהל R3; פתיחה בלבד]

רמב"ם, קרבן פסח א; ציצית א, ו — דין ההקרבה ומניין החוטים הוזכרו בסבבים; עיקר ההכרעה כאן נשען על המשנה ומנחות. [S32 · V-T] חלקי לפי פנקסי הסבבים]

רמב"ן, השגות לספר המצוות, שורש ב — רצף "והוי יודע" ו"אבל הכוונה": דין מסוים בגזרה שווה מסוימת. [S20 · V-T]

שבלי הלקט, הלכות ציצית, ג — הלכה כבית שמאי במניין; חילוף טקסט באתר, ללא צילום כתב יד. [S31 · V-T] חלקי]

מאירי, צליח, פני יהושע ותרומת הדשן קכו — מועמדים לפירושי השכחה; אין כאן אישור לקריאה מלאה של כולם. [S11 · P;] לבד מרש"י שב-S01]

כסף משנה, ממרים א, ה; ב, א — גדלות וחומרא; קבלת הדורות לאחר חתימות. [S14a · V-T]

שולחן ערוך, אורח חיים לד, א-ד — מנהג העולם וציאה ידי שתי הדעות. [S10b · V-T]

שולחן ערוך הרב, אורח חיים לד, ג-ה — העיקר כרש"י וסיעתו; הנהגת ירא שמים. [S10c · V-T]

דיוני תפילין ממדבר יהודה —

Adler 2011, The Content and Order of the Scriptural Passages in Tefillin, pp. 205–229; Cohn, Tangled Up in Text; Yadin 1969; Milik, DJD II/VI; Schiffman.

דיווחי R1, לא בדיקת פריטים עצמאית. [דיווח S13 · P/עוזר]

נתוני הלוח הקבוע — כ-11.5% הובאו במחקר כמספר משני. אין בחוברת חישוב עצמאי או החלה על לוח הראייה. [S16 · P]

לקוטי שיחות, חלק י"ח, בהעלותך ב — נוסח מוגה ביידיש; עמ' 106 הע' 26; 107 סעיף ד והע' 33; 116 ציון המקור. [S21 · V-I] מנהל, קטעים]

שיחות קודש תשל"ז: י"א ניסן — הנחה בלתי מוגהת ביידיש; טז-כא / 588–593; סעיף כב בעמ' יט / 591. [S12a · V-I] מנהל, R2-R3]

שיחות קודש תשל"ז: אחרון של פסח — הנחה בלתי מוגהת; לח-מה / 650–657; לב הרוב מג-מד / 655–656, מט-נ והערת כוכבית. [S12b · V-I] מנהל, R2-R3]

פסח בשבת • מחקר מורחב 3.2 • עריכה ותרגום: YeshivahAI. התרגום האנגלי עריכתי ואינו תרגום רשמי של השיחות. חומרי המחקר